ПРИНЯТО
педагогическим советом
Протокол № 5
от 20.03 20 20 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МБОУ «Школа № 54»
_________ Г.Н.Хайруллина
Введено в действие
приказом директора № 98-0
«20» 03 2020г.

СОГЛАСОВАНО
Председатель Совета родителей
(законных представителей)
МБОУ «Школа № 54»
_________ Е.С.Пчелова
Протокол № 3
от 12.03 20 20 г.

СОГЛАСОВАНО
Председатель Совета обучающихся
МБОУ «Школа № 54»
_________ К.В.Мельник
Протокол № 7
от 12.03 20 20 г.

ПОЛОЖЕНИЕ
о системе и нормах оценки знаний, умений и навыков учащихся в Муниципальном бюджетном образовательном учреждении «Средняя общеобразовательная школа №54 с углубленным изучением отдельных предметов» Авиастроительного района города Казани

1. Общее положение

Настоящее Положение о системе и нормах оценки знаний, умений и навыков учащихся (далее – Положение) муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения «Средней общеобразовательной школы №54 с углубленным изучением отдельных предметов» Авиастроительного района г.Казани (далее –Школа) разработано на основании Федерального закона от 29.12.2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации», Устава Школы.

1.2. Данное Положение определяет единые требования к знаниям, умениям и навыкам учащихся по основным общеобразовательным предметам; устанавливает:

- единые критерии, нормативные оценки знаний, умений и навыков;
- объем различных видов работ, в т.ч. контрольных;
- количество отметок за различные виды работ , в т.ч .контрольных;

1.3. При оценке знаний необходимо анализировать их глубину и прочность, проверять умение учащихся свободно и вполне сознательно применять изучаемый теоретический материал при решении конкретных учебных и практических задач, строго следовать установленным нормативам.

1.4. Оценка знаний, умений, навыков должна быть объективной. Оценивается фактически достигнутый уровень умений и степень усвоения знаний. Репутация учащегося и его поведение не должно влиять на оценку.

2. Система оценивания учебных достижений учащихся

2.1. Учебные достижения обучающихся 1-х классов не оцениваются. Учебные достижения обучающихся 2-11-х классов Школы в ходе текущей, тематической, промежуточной (четвертной, полугодовой), годовой и итоговой аттестации оцениваются по четырехбалльной системе (минимальный балл – двойка; максимальный балл – пять).

2.2. При выставлении отметок учителям-предметникам необходимо руководствоваться действующими критериями оценки знаний, умений, навыков обучающихся по предмету. 2.3. В целях повышения ответственности учащихся за качество учебы, соблюдение учебной дисциплины, устранение пробелов в знаниях учащихся, учитель обязан объективно правильно и своевременно оценивать их знания, умения и навыки.

2.4. Учителю следует категорически исключить как занижение, так и завышение оценок. При выставлении отметок проявлять максимум такта, учитывая индивидуальные особенности учащихся, свойственный им темп речи, мышления, реакции, работы.

2.5. При подготовке к уроку учитель должен спланировать урок так, чтобы в ходе урока опросить не менее 4-5 учащихся. Нижний предел частоты выставления оценок - одна оценка на учащегося каждый месяц по каждому предмету. Важно, чтобы учитель был в состоянии убедительно обосновать выставленную отметку за урок. Простое перечисление в конце занятий отметок не имеет для учащихся нацеливающего на перспективу или воспитывающего значения.

2.6. Основными способами учета знаний учащихся по предмету являются устный ответ, письменные работы (самостоятельные, контрольные), практические работы, лабораторные работы, творческие работы.

2.7. Всем учащимся, присутствующим на уроке, выставляются оценки при проведении письменных самостоятельных и контрольных работ, лабораторных и практических по физике, химии, биологии. Сочинения, изложения, диктанты с грамматическими заданиями оцениваются двойной оценкой. За обучающие работы в начальной школе выставляются только положительные оценки. В случае выполнения учащимися работы на оценку «2», с ним проводится дополнительная работа до достижения им положительного результата. В случае отсутствия учащегося на контрольной работе без уважительной причины работа выполняется им в индивидуальном порядке во время, назначенное учителем. Оценка за выполненную работу выставляется в соответствии с нормами оценки знаний, умений, навыков учащимися по предмету.

2.8. Урок обобщения, семинары, зачеты, отработки практических навыков и умений предполагают оценивание не менее 60% учащихся.

2.9. Безоценочные уроки возможны только при изучении нового материала в форме лекции в старших классах.

2.10. В старших классах возможно использование зачетной системы обучения по одной из изученных тем. При проведении зачетов знания обучающихся оцениваются отметками «2», «3», «4», «5».

2.11. В старших классах (9-11) возможно использование зачетной или модульной системы обучения (в целом по предмету или по изученным темам или в конце полугодия по желанию учащегося) с целью повышения отметки за полугодие. Зачеты целесообразнее проводить в старших классах, используя различные материалы. Один из них: организация индивидуальной или групповой работы учащихся.

3. Критерии оценки устных ответов учащихся

3.1. Устный опрос является одним из основных способов учета знаний учащихся по предмету. Развернутый ответ должен представлять собой связное, логическое, последовательное сообщение на заданную тему, показывать его умение применять определения, правила в конкретных случаях.

3.2. Общие нормы оценивания устных ответов учащихся:

— Отметка «5» выставляется, если полно излагается изучаемый материал, дается правильное определение предметных понятий; обнаруживается понимание материала, обосновываются суждения, учащийся демонстрирует способность применить полученные знания на практике, привести примеры не только из учебника, но и самостоятельно составленные; учащийся излагает материал последовательно с точки зрения логики предмета и норм литературного языка.

— Отметка «4» выставляется, если учащийся дает ответ, удовлетворяющий тем же требованиям, что и для отметки «5», но допускаются 1-2 ошибки, которые сам же исправляет, и 1-2 недочета в последовательности и языковом оформлении излагаемого.

— Отметка «3» выставляется, если учащийся обнаруживает знание и понимание основных положений данной темы, но излагает материал неполно и допускает неточности в определении понятий или формулировке правил, понятий; не умеет достаточно глубоко и доказательно обосновать свои суждения и привести свои примеры; излагает материал непоследовательно и допускает ошибки в языковом оформлении излагаемого.

— Отметка «2» выставляется, если учащийся обнаруживает незнание большей части соответствующего раздела изучаемого материала, допускает ошибки в формулировке определений и правил, искажает их смысл, беспорядочно и неуверенно излагает материал. Оценка «2»

отмечает такие недостатки в подготовке учащегося, которые являются серьезным препятствием успешному овладению последующим материалом.

4. Критерии оценки письменных работ учащихся

4.1. Письменная работа является одной из форм выявления уровня грамотности учащегося. Письменная работа проверяет усвоение материала темы, раздела программы изучаемого предмета, основных понятий, правил, степень самостоятельности учащегося, умения применять на практике полученные знания, используя, в том числе, ранее изученный материал.

4.2. При оценке письменной работы, проверяется освоение учащимся основных норм современного литературного языка и орфографической грамотности. При оценке письменной работы исправляются, но не учитываются ошибки и правила, которые не включены в школьную программу, на еще не изученные правила. Исправляются, но не учитываются описки. Среди ошибок следует выделить негрубые, т.е. не имеющие существенного значения для характеристики грамотности. При подсчете ошибок две негрубые считаются за одну ошибку. Необходимо учитывать повторяемость и однотипность ошибок. Однотипными считаются ошибки на одно правило. Первые две однотипные ошибки считаются за одну, каждая следующая подобная ошибка учитывается как самостоятельная.

4.3. Общие нормы оценивания письменных работ учащихся:

— Отметка «5» выставляется, если учащимся не допущено в работе ни од- ной ошибки, а также при наличии в ней 1 негрубой ошибки. Учитывается каче- ство оформления работы, аккуратность, отсутствие орфографических ошибок.

— Отметка «4» выставляется, если учащийся допустил 2 ошибки, а также при наличии 2-х негрубых ошибок. Учитывается оформление работы и общая грамотность.

— Отметка «3» выставляется, если учащийся допустил до 4-х ошибок, а также при наличии 5 негрубых ошибок. Учитывается оформление работы.

— Отметка «2» выставляется, если учащийся допустил более 4-х ошибок.

4.4. При выставлении оценки за письменную работу учитель пользуется образовательным стандартом своей дисциплины.

4.5. При оценке выполнения дополнительных заданий отметки выставляются следующим образом:

— «5» - если все задания выполнены;

— «4» - выполнено правильно не менее 75% заданий;

— «3» - за работу, в которой правильно выполнено не менее 50% заданий.

4.6. При оценке контрольного диктанта на понятия, оценки выставляются следующим образом:

— «5» - нет ошибок;

— «4» - 1-2 ошибки;

— «3» - 3-4 ошибки;

— «2» - допущено до 7 ошибок.

4.7. Неудовлетворительный результат контрольной, проверочной, итоговой работы учащегося, отраженный в журнале учета успеваемости класса, в обязательном порядке должен иметь следствием дополнительную работу с учеником, включающую консультацию по неосвоенному материалу и повторную работу, что отражается в журнале успеваемости класса оценкой, выставленной рядом с первой неудовлетворительной отметкой. Материалы повторной работы сдаются в учебную часть. При выставлении четвертной, полугодовой оценки учащегося учитывается его успешность на протяжении всего периода, подлежащего аттестации. Итоговая контрольная работа не может быть поводом к снижению итоговой оценки учащегося за четверть или полугодие.

5 5. Оценивание творческих работ учащихся

5.1. Творческая работа выявляет сформированность уровня грамотности и компетентности учащегося, является основной формой проверки умения правильно и последовательно

излагать мысли, привлекать дополнительный справочный материал, делать самостоятельные выводы, проверяет речевую подготовку учащегося. Любая творческая работа включает в себя три части: вступление, основную часть, заключение и оформляется в соответствии с едиными нормами и правилами, предъявляемыми к работам такого уровня.

5.2. С помощью творческой работы проверяется: умение раскрывать тему, умение использовать языковые средства, предметные понятия, в соответствие со стилем, темой и задачей работы; соблюдение языковых норм и правил правописания; качество оформления работы, использование иллюстративного материала; широта охвата источников и дополнительной литературы.

5.3. Содержание творческой работы оценивается по следующим критериям:

- соответствие работы теме и основной мысли;
- полнота раскрытия темы;
- правильность фактического материала;
- последовательность изложения.

5.4. При оценке речевого оформления учитываются:

- разнообразие словарного и грамматического строя речи;
- стилевое единство и выразительность речи; - число языковых ошибок и стилистических недочетов.

5.5. При оценке источниковедческой базы творческой работы учитывается

— правильное оформления сносок;

— соответствие общим нормам и правилам библиографии применяемых источников и ссылок на них;

— реальное использование в работе литературы, приведенной в списке источников;

— широта временного и фактического охвата дополнительной литературы;

— целесообразность использования тех или ирных источников.

5.6. Общие нормы оценивания творческих работ учащихся:

— Отметка «5» ставится, если содержание работы полностью соответствует теме; фактические ошибки отсутствуют; содержание изложенного последовательно; работа отличается богатством словаря, точностью словоупотребления; достигнуто смысловое единство текста, иллюстраций, дополнительного материала. В работе допущен 1 недочет в содержании; 1-2 речевых недочета; 1 грамматическая ошибка.

— Отметка «4» ставится, если содержание работы в основном соответствует теме (имеются незначительные отклонения от темы); имеются единичные фактические неточности; имеются незначительные нарушения последовательности в изложении мыслей; имеются отдельные непринципиальные ошибки в оформлении работы. В работе допускается не более 2-х недочетов в содержании, не более 3-4 речевых недочетов, не более 2-х грамматических ошибок.

— Отметка «3» ставится, если в работе допущены существенные отклонения от темы; работа достоверна в главном, но в ней имеются отдельные нарушения последовательности изложения; оформление работы не аккуратное, есть претензии к соблюдению норм и правил библиографического и иллюстративного оформления. В работе допускается не более 4-х недочетов в содержании, 5 речевых недочетов, 4 грамматических ошибок.

— Отметка «2» ставится, если работа не соответствует теме; допущено много фактических ошибок; нарушена последовательность изложения во всех частях работы; отсутствует связь между ними; работа не соответствует плану; крайне беден словарь; нарушено стилевое единство текста; отмечены серьезные претензии к качеству оформления работы. Допущено до 7 речевых и до 7 грамматических ошибок.

5.7. При оценке творческой работы учитывается самостоятельность, оригинальность замысла работы, уровень ее композиционного и стилевого решения, речевого оформления. Избыточный объем работы не влияет на повышение оценки. Учитываемым положительным фактором является наличие рецензии на исследовательскую работу.

5.8 .Оценивание тестовых работ

При проведении тестовых работ критерии оценок следующие:

«5» - 90 – 100 %;
«4» - 71– 89 %;
«3» - 51 – 70 %;
«2»- менее 50%.

6. Нормы оценивания знаний обучающихся по основным общеобразовательным предметам

6.1. Нормы оценки знаний, умений и навыков учащихся **по русскому языку.** ***Оценка устных ответов*** учащихся Устный опрос является одним из основных способов учета знаний, умений и навыков учащихся по русскому языку.

При оценке ответа учащегося необходимо руководствоваться следящими критериями:
- полнота и правильность ответа;
- степень осознанности, понимания изученного;
- речевое оформление ответа.

Развернутый ответ учащегося должен представлять собой связное, логически последовательное сообщение на определенную тему, показывать его умение применять определения, правила к конкретным случаям.

— Оценка «5» ставится, если учащийся: обстоятельно, с достаточной пол- нотой излагает текущий материал, дает правильные определения языковых понятий; обнаруживает полное понимание материала, может обосновать свои суждения, применять знания на практике, привести необходимые примеры не только по учебнику, но и самостоятельно составленные; излагает материал по- следовательно и правильно с точки зрения норм литературного языка.

— Оценка «4» ставится, если учащийся дает ответ, удовлетворяющий тем же требованиям, что и для оценки «5», но допускает единичные ошибки, кото- рые сам же исправляет после замечаний учителя, и единичные погрешности в последовательности и языке изложения.

— Оценка «3» ставится, если учащийся обнаруживает знание и понимание основных положений данной темы, но: излагает материал недостаточно полно 7 и допускает неточности в определении понятий или формулировке правил; не умеет достаточно глубоко и доказательно обосновать свои суждения и привести свои примеры; излагает материал недостаточно последовательно и допускает ошибки в языковом оформлении изложения.

— Оценка «2» ставится, если ученик: обнаруживает незнание большей части соответствующего раздела изученного материала, допускает ошибки в формулировке определений и правил, искажающие их смысл, беспорядочно и неуверенно излагает материал. Оценка «2» отмечает такие недостатки в подготовке учащегося, которые являются серьезным препятствием к успешному овладению последующим материалом.

Положительная оценка («5», «4», «3») может ставиться не только за еди- новременный ответ (когда на проверку подготовки учащегося отводится определенное время), но и за рассредоточенный во времени, то есть за сумму ответов, данных учащимся на протяжении урока.

Оценка диктантов Для диктантов целесообразно использовать связные тексты. Эти тексты должны отвечать нормам современного литературного языка, быть доступными по содержанию учащимся данного класса.

Объем диктанта устанавливается: для 5 класса - 90-100 слов, для 6 класса -100-110, для 7 класса - 110-120, для 8 класса - 120-140, для 9 класса - 140-160. 10-11 классы – 180-190 (до 200 слов) (При подсчете учитываются как самостоятельные, так и служебные слова).

Примечание. Если диктант сопровождается грамматическим заданием, объем его может быть сокращен примерно на 10 слов.

Словарный диктант может состоять из следующего количества слов: для 5 класса -10-15 слов, для 6 класса -15-20, для 7 класса - 20-25, для 8 класса - 25- 30, для 9 класса - 30-35, для 10-11 класса – 35-40.

Для контрольных диктантов следует подбирать такие тексты, в которых изучаемые в данной теме орфограммы и пунктограммы были бы представлены 2-3 случаями. Из изученных ранее

орфограмм и пунктограмм включаются основные; они также должны быть представлены 2-3 случаями. В целом количество проверяемых орфограмм и пунктограмм не должно превышать:

в 5 классе - 12 различных орфограмм и 2-3 пунктограмм,

в 6 классе - 16 различных орфо- грамм и 2-3 пунктограмм,

в 7 классе - 20 различных орфограмм и 2-3 пунктограмм,

в 8 классе - 24 различных орфограмм и 10 пунктограмм,

в 9-11 классах - 24 различных орфограмм и 15 пунктограмм.

В тексты контрольных диктантов могут включаться только те вновь изученные орфограммы, которые в достаточной мере закреплялись (не менее чем на двух-трех предыдущих уроках). В диктантах должно быть до 5 слов с непроверяемыми написаниями, правописанию которых учащиеся специально обучались. До конца первой четверти, а в 5 классе - до конца первого учебного полугодия сохраняется объем текста, рекомендованный для предыдущего класса. Диктант, имеющий целью проверку подготовки учащихся по определенной теме, должен, включать основные орфограммы или пунктограммы этой темы, а также обеспечивать выявление прочности ранее приобретенных навыков.

6.2. *Итоговые диктанты,* проводимые в конце полугодия и в конце учебного года, проверяют подготовку учащихся, как правило, по всем изученным темам. При оценке диктанта исправляются, но не учитываются орфографические и пунктуационные ошибки:

1) на правила, которые не включены в школьную программу;

2) на еще не изученные правила;

3) в словах с непроверяемыми написаниями, над которыми не проводилась специальная работа;

4) в передаче так называемой авторской пунктуации.

Исправляются, но не учитываются ошибки, к которым следует отнести написания, искажающие звуковой облик слова, например: «рапотает» (вместо работает), «дупло» (вместо дупло), «мемля» (вместо земля).

При оценке диктантов важно также учитывать характер ошибки. Среди ошибок следует выделять негрубые, то есть не имеющие существенного значения для характеристики грамотности. При подсчете ошибок две негрубые считаются за одну.

К негрубым относятся ошибки:

1) в исключениях из всех правил;

2) в написании большой буквы в составных собственных наименованиях;

3) в случаях слитного и раздельного написания приставок в наречиях, об- разованных от существительных с предлогами;

4) в случаях, когда вместо одного знака поставлен другой;

5) в случаях, требующих различения не и ни (в сочетаниях не кто иной, как..., не что иное, как..., никто иной не..., ничто иное не...);

6) в пропуске одного из сочетающихся знаков препинания или в наруше- нии их последовательности.

При наличии в контрольном диктанте более 5 поправок (исправление неверного написания на верное) оценка, снижается на один балл, но такое снижение не должно привести к неудовлетворительной оценке работы учащегося. Отличная оценка не выставляется при наличии 3 и более исправлений. Диктант оценивается одной отметкой.

— Оценка «5» выставляется за безошибочную работу при наличии в ней 1 негрубой орфографической или 1 негрубой пунктуационной ошибки.

— Оценка «4» выставляется при наличии в диктанте 2 рфографических и 2 пунктуационных ошибок, или 1 орфографической и 3 пунктуационных ошибок, или 4 пунктуационных при отсутствии орфографических ошибок.

— Оценка «3» может выставляться при 3 орфографических ошибках, если среди них есть однотипные. Оценка «3» может быть выставлена за диктант, в котором допущены 4 орфографические и 4 пунктуационные ошибки, или 3 орфографические и 5 пунктуационных ошибок, или 7 пунктуационных ошибок при отсутствии орфографических. В 5 классе допускает-

ся выставление оценки «3» за диктант при 5 орфографических и 4 пунктуационных ошибках. Оценка «3» может быть выставлена также при наличии 6 орфографических и 6 пунктуационных ошибок, если среди тех и других имеются по 3 однотипные ошибки. 9

— Оценка «2» ставится за диктант, в котором допущено до 7 орфографических и 7 пунктуационных ошибок или 6 орфографических и 8 пунктуационных ошибок, 5 орфографических и 9 пунктуационных ошибок, 8 орфографических и 6 пунктуационных ошибок.

При некоторой вариативности количества ошибок, учитываемых при выставлении оценки за диктант, следует принимать во внимание предел, превышение которого не позволяет выставлять данную оценку. Таким пределом является

для оценки «4» 2 орфографические ошибки,

для оценки «3» - 4 орфографические ошибки (для 5 класса - 5 орфографических ошибок), для оценки «2» - 8 орфографических ошибок.

В контрольной работе, состоящей из диктанта и дополнительного грамматического, орфографического, лексического *задания*, выставляются две оценки отдельно за каждый, вид работы. При оценке выполнения грамматического задания рекомендуется руко- водствоваться следующим:

— Оценка «5» ставится, если учащийся выполнил все задания.

— Оценка «4» ставится, если учащийся правильно выполнил не менее 75% заданий.

— Оценка «3» ставится за работу, в которой правильно выполнено не менее половины заданий.

— Оценка «2» ставится за работу, в которой не выполнено более половины задании.

При оценке контрольного словарного диктанта выставляются отметки:

— **«5»** - если нет ошибок; **«4»** - 1-2 ошибки; **«3»** - 3-5 ошибки; **«2»** - 6 и больше ошибок.

Оценка сочинений и изложений Сочинения и изложения в 5-9 классах проводятся в соответствии с требованиями раздела программы «Развитие навыков связной речи». Примерный объем текста для подробного изложения:

в 5 классе - 100-150 слов,

в 6 классе - 150-200,

в 7 классе - 200-250,

в 8 классе - 250-350,

в 9-11 классах - 350-450.

Текст итоговых контрольных изложений в 7 и 8 классах может быть несколько увеличен по сравнению с нормами. Рекомендуется следящий примерный объем самостоятельных классных сочинений:

в 5 классе - 0,5-1,0 страницы,

в 6 классе - 1,0-1,5,

в 7 классе - 1,5-2,0,

в 8 классе - 2,0-2,5,

в 9 классе - 2,5-3,5,

в 10-11 классах – 3-4.

К указанному объему сочинений учитель должен относиться как к сугубо примерному, так как объем ученического сочинения зависит от многих обстоятельств, в частности от стиля и жанра сочинения, характера темы и замысла, темпа, письма учащихся, их общего развития и т.п. Однако, если объем сочинения в полтора (и более) раза меньше или больше указанной примерной нормы, то учитель имеет право понизить или повысить оценку (кроме выставления оценки «5»).

С помощью сочинений и изложений проверяются:

1) умение раскрывать тему и производить отбор языковых средств в соответствии с темой и задачей высказывания;

2) соблюдение грамматических норм и правил правописания.

Поэтому любое сочинение или изложение оценивается двумя оценками: первая ставится за его содержание и речевое оформление, вторая – за грамотность. Обе оценки считаются оценками по русскому языку, за исключением случаев, когда проводится работа, проверяющая знания по литературе. В этом случае первая оценка (за содержание и речь) считается оценкой по литературе.

При оценке содержания работы и его речевого оформления учитель руководствуется следующими критериями:

Оценка «5»:

1. Содержание работы полностью соответствует теме.

2. Фактические ошибки отсутствуют.

3. Содержание излагается последовательно (по сформулированному плану или без него).

4. Работа отличается богатством словаря и точностью словоупотребления, разнообразием используемых морфологических категорий и синтаксических конструкций (с учетом объема изученных грамматических сведений и сведений по стилистике).

5. Достигнуто стилевое единство.

Допускается: 1 орфографическая, или 1 пунктуационная, или 1 грамматическая ошибка.

В целом в работе допускается 1 недочет в содержании и 1 речевой недочет.

Оценка «4»:

1. Содержание работы в основном соответствует теме (имеются незначительные отклонения от темы).

2. Содержание в основном достоверно, но имеются единичные фактические неточности.

3. Имеются незначительные нарушения последовательности в изложении мысли.

4. Лексический и грамматический строй речи в целом достаточно разнообразен.

5. Стиль работы отличается единством и достаточной выразительность.

Допускаются: 2 орфографические и 2 пунктуационные ошибки, или 1 орфографическая и 3 пунктуационные ошибки, или 4 пунктуационные ошибки при отсутствии орфографических ошибок, а также 2 грамматических ошибки.

. В целом в работе допускается не более 2 недочетов в содержании и не более 3 речевых недочетов.

Оценка «3»:

1. Работа достоверна, в главном, но в ней нет последовательности изложения.
2. В работе допущены существенные отклонения от темы.
3. Беден словарь и однообразны употребляемые синтаксические конструкции, встречается неправильное словоупотребление.
4. Стиль работы не отличается единством, речь недостаточно выразительна.

Допускаются: 4 орфографические и 4 пунктуационных ошибки, или 3 орфографические и 5 пунктуационных ошибок, или 7 пунктуационных при отсутствии орфографических ошибок (в 5 классе - 5 орфографических ошибок и 4 пунктуационные ошибки), а также 4 грамматические ошибки.

В целом в работе допускается не более 4 недочетов в содержании и 5 речевых недочетов.

Оценка «2»:

1. Работа не соответствует теме.

2. Допущено много фактических неточностей.

3. Нарушена последовательность изложения мыслей во всех частях работы, отсутствует связь между ними, работа не соответствует плану.

4. Крайне беден словарь, работа, написана короткими однотипными предложениями со слабо выраженной связью между ними, часты случаи неправильного словоупотребления. 5. Нарушено стилевое единство текста.

В целом в работе допущено до 6 недочетов в содержании и до 7 речевых недочетов. Допускаются: 7 орфографических и 7 пунктуационных ошибок или 6 орфографических и 8

пунктуационных ошибок, 5 орфографических и 9 пунктуационных ошибок, 8 орфографических и 6 пунктуационных ошибок, а также 7 грамматических ошибок. *Примечание:*

1. Учителю необходимо учитывать самостоятельность, оригинальность замысла ученического сочинения, уровень его композиционного и речевого оформления. Наличие оригинального замысла, его хорошая реализация позволяет повысить первую оценку за сочинение на 1 балл.

2. Первая оценка (за содержание и речь) не может быть положительной, если не раскрыта тема высказывания, хотя по остальным показателям оно написано удовлетворительно.

Оценка обучающих работ Обучающие работы (различные виды упражнений и диктантов неконтрольного характера) оцениваются более строго, чем контрольные работы. При оценке обучающих работ учитываются

1) степень самостоятельности учащегося;
2) этап обучения;
3) объем работы.

Если возможные ошибки были предупреждены в ходе работы, оценки «5» и «4» ставятся только в том случае, когда учащийся не допустил ошибок или допустил, но исправил ошибку. При этом выбор одной из этих оценок при одинаковом уровне грамотности и содержания определяется степенью аккуратности записи, подчеркиваний и других особенностей оформления, а также наличием или отсутствием описок. В работе, превышающей по количеству слов объем диктанта для данного класса, для оценки «4» допустимо и 2 исправления ошибок. Первая (или первая и вторая) работа, как классная, так и домашняя, по закреплению определенного умения и навыка проверяется, но по усмотрению учителя может не оцениваться. Совершенно самостоятельно выполненные работы (без предшествовавшего анализа ошибок в классе) оцениваются по нормам для контрольных работ соответствующего или близкого вида.

Выведение итоговых оценок

За учебную четверть (за полугодие) и учебный год ставится итоговая оценка. Она является единой и отражает в обобщенном виде все стороны подготовки учащегося по русскому языку: усвоение теоретического материала, овладение умениями, речевое развитие, уровень орфографической и пунктуационной грамотности. Решающим при ее определении следует считать фактическую подготовку учащегося по всем показателям ко времени выведения этой оценки. Чтобы стимулировать серьезное отношение учащихся к занятиям на протяжении всего учебного года, при выведении итоговых оценок необходимо учитывать результаты их текущей успеваемости (оценки за устные ответы, обучающие работы, а также уровень выполнения контрольных работ). При выведении итоговой оценки преимущественное внимание уделяется отметкам, отражающим овладение навыками (орфографическими, пунктуационными, речевыми). Поэтому итоговая оценка не может быть положительной, если на протяжении четверти (полугодия) большинство контрольных диктантов, сочинений, изложений за орфографическую, пунктуационную, речевую грамотность оценивались баллом «2». В старших классах обе оценки за сочинение, характеризующие уровень знаний учащихся по литературе и их грамотность, выставляются в виде дроби в классном журнале на страницах по литературе.

6.2. Нормы оценки знаний, умений и навыков учащихся по литературе

Оценка знаний по литературе и навыков письменной речи производится также на основании сочинений и других письменных проверочных работ (ответ на вопрос, устное сообщение и пр.). Они проводятся в определенной последовательности и составляют важное средство развития речи.

Объем сочинений должен быть примерно таким:

- в 5 классе — 1 —1,5 тетрадные страницы;
- в 6 классе—1,5—2;
- в 7 классе — 2—2,5;
- в 8 классе — 2,5—3;

- в 9 классе — 3—4;
- в 10-11 классе — 4—6.

Любое сочинение проверяется не позднее недельного срока в 5-8-ом и 10 дней в 9-11-ых классах и оценивается двумя отметками: первая ставится за содержание и речь, вторая — за грамотность.

Оценка устных ответов

При оценке устных ответов учитель руководствуется следующими основными критериями в пределах программы данного класса:

1.Знание текста и понимание идейно-художественного содержания изученного произведения.

2.Умение объяснять взаимосвязь событий, характер и поступки героев.

3.Понимание роли художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания изученного произведения.

4.Знание теоретико-литературных понятий и умение пользоваться этими знаниями при анализе произведений, изучаемых в классе и прочитанных самостоятельно.

5.Умение анализировать художественное произведение в соответствии с ведущими идеями эпохи.

6.Умение владеть монологической литературной речью; логичность и последовательность ответа; беглость, правильность и выразительность чтения с учетом темпа чтения по классам.

В соответствии с этим:

Отметкой **«5»** оценивается ответ, обнаруживающий прочные знания и глубокое понимание текста изучаемого произведения; умение объяснять взаимосвязь событий, характер и поступки героев и роль художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться теоретико-литературными знаниями и навыками разбора при анализе художественного произведения, привлекать текст для аргументации своих выводов, свободное владение монологической литературной речью.

Отметкой **«4»** оценивается ответ, который показывает прочное знание и достаточно глубокое понимание текста изучаемого произведения; умение объяснять взаимосвязь событий, характеры и поступки героев и роль основных художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться основными теоретико-литературными знаниями и навыками при анализе прочитанных произведений; умение привлекать текст произведения для обоснования своих выводов; хорошее владение монологической литературной речью. Однако допускается одна-две неточности в ответе.

Отметкой **«3»** оценивается ответ, свидетельствующий в основном о знании и понимании текста изучаемого произведения; умении объяснить взаимосвязь основных событий, характеры и поступки героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-художественного содержания произведения; о знании основных вопросов теории, но недостаточном умении пользоваться этими знаниями при анализе произведений; об ограниченных навыках разбора и недостаточном умении привлекать текст произведения для подтверждения своих выводов. Допускается несколько ошибок в содержании ответа, недостаточно свободное владение монологической речью, ряд недостатков в композиции и языке ответа, несоответствие уровня чтения нормам, установленным для данного класса.

Отметкой **«2»** оценивается ответ, обнаруживающий незнание существенных вопросов содержания произведения; неумение объяснить поведение и характеры основных героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; незнание элементарных теоретико-литературных понятий; слабое владение монологической литературной речью и техникой чтения, бедность выразительных средств языка.

Оценка сочинений

В основу оценки сочинений по литературе должны быть положены следующие главные критерии в пределах программы данного класса:

- правильное понимание темы, глубина и полнота ее раскрытия, верная передача фактов, правильное объяснение событий и поведения

героев, исходя из идейно-тематического содержания произведения, доказательность основных положений, привлечение материала,

важного и существенного для раскрытия темы, умение делать выводы и обобщения, точность в цитатах и умение включать их в текст

сочинения; наличие плана в обучающих сочинениях; соразмерность частей сочинения, логичность связей и переходов между ними;

- точность и богатство лексики, умение пользоваться изобразительными средствами языка.

Оценка за грамотность сочинения выставляется в соответствии с «Нормами оценки знаний, умений и навыков учащихся по русскому языку».

Отметка **«5»** ставится за сочинение:

глубоко и аргументировано раскрывающее тему, свидетельствующее об отличном знании текста произведения и других материалов,

необходимых для ее раскрытия, об умении целенаправленно анализировать материал, делать выводы и обобщения; стройное по композиции, логичное и последовательное в изложении мыслей; написанное правильным литературным языком и стилистически

соответствующее содержанию. Допускается незначительная неточность в содержании, один-два речевых недочета.

Отметка **«4»** ставится за сочинение:

достаточно полно и убедительно раскрывающее тему, обнаруживающее хорошее знание литературного материала и других источников по теме сочинения и умение пользоваться ими для обоснования своих мыслей, а также делать выводы и обобщения; логичное и последовательное изложение содержания; написанное правильным литературным языком, стилистически соответствующее содержанию. Допускаются две-три неточности в содержании, незначительные отклонения от темы, а также не более трех-четырех речевых недочетов.

Отметка **«3»** ставится за сочинение, в котором:

в главном и основном раскрывается тема, в целом дан верный, но односторонний или недостаточно полный ответ на тему, допущены отклонения от нее или отдельные ошибки в изложении фактического материала; обнаруживается недостаточное умение делать выводы и обобщения; материал излагается достаточно логично, но имеются отдельные нарушения в последовательности выражения мыслей; обнаруживается владение основами письменной речи; в работе имеется не более четырех недочетов в содержании и пяти речевых недочетов.

Отметка **«2»** ставится за сочинение, которое:

не раскрывает тему, не соответствует плану, свидетельствует о поверхностном знании текста произведения, состоит из путаного пересказа отдельных событий, без выводов и обобщений, или из общих положений, не опирающихся на текст; характеризуется случайным расположением материала, отсутствием связи между частями; отличается бедностью словаря, наличием грубых речевых ошибок.

Оценка тестовых работ

При проведении тестовых работ по литературе критерии оценок следующие:

«5» - 90 – 100 %;«4» - 78 – 89 %;«3» - 60 – 77 %;«2»- менее 59%.

6.3. Нормы оценки знаний, умений, навыков учащихся по английскому языку

Аудирование

Отметка «**5**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся полностью поняли содержание иноязычной речи, соответствующей программным требованиям для каждого класса.

Отметка «**4**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся полностью поняли содержание иноязычной речи, соответствующей программным

требованиям для каждого класса, за исключением отдельных подробностей, не влияющих на понимание содержания услышанного в целом.

Отметка «**3**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся полностью поняли только основной смысл иноязычной речи, соответствующей программным требованиям для каждого класса.

Отметка «**2**» - ставиться в том случае, если обучающиеся не поняли смысла иноязычной речи, соответствующей программным требованиям для каждого класса.

Говорение

Отметка «**5**» - ставиться в том случае, если общение осуществилось, высказывания обучающихся соответствовали поставленной коммуникативной задаче и при этом их устная речь полностью соответствовала нормам иностранного языка в пределах программных требований для данного класса.

Отметка «**4**» - ставиться в том случае, если общение осуществилось, высказывания обучающихся соответствовали поставленной коммуникативной задаче и при этом обучающиеся выразили свои мысли на иностранном языке с незначительными отклонениями от языковых норм, а в остальном их устная речь соответствовала нормам иностранного языка в пределах программных требований для данного класса.

Отметка «**3**» - ставиться в том случае, если общение осуществилось, высказывания обучающихся соответствовали поставленной коммуникативной задаче и при этом обучающиеся выразили свои мысли на иностранном языке с отклонениями от языковых норм, не мешающими, однако, понять содержание сказанного.

Отметка «**2**» - ставиться в том случае, если общение не осуществилось или высказывания обучающихся не соответствовали поставленной коммуникативной задаче, обучающиеся слабо усвоили пройденный материал и выразили свои мысли на иностранном языке с такими отклонениями от языковых норм, которые не позволяют понять содержание большей части сказанного.

Чтение

Отметка «**5**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся полностью поняли и осмыслили содержание прочитанного иноязычного текста в объеме, предусмотренном заданием, чтение обучающихся соответствовало программным требованиям для данного класса.

Отметка «**4**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся полностью поняли и осмыслили содержание прочитанного иноязычного текста за исключением деталей и частностей, не влияющих на понимание этого текста, в объеме, предусмотренном заданием, чтение обучающихся соответствовало программным требованиям для данного класса.

Отметка «**3**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача решена и при этом обучающиеся поняли, осмыслили главную идею прочитанного иноязычного текста в объеме, предусмотренном заданием, чтение обучающихся в основном соответствует программным требованиям для данного класса.

Отметка «**2**» - ставиться в том случае, если коммуникативная задача не решена, обучающиеся не поняли прочитанного иноязычного текста в объеме, предусмотренном заданием, чтение обучающихся соответствовало программным требованиям для данного класса.

6.4. **Нормы оценки знаний, умений и навыков учащихся по математике**

Оценка устных ответов учащихся по математике

Ответ оценивается отметкой «**5**», если учащийся: полно раскрыл содержание материала в объеме, предусмотренном программой учебников; изложил материал грамотным языком в определенной логической последовательности, точно используя математическую терминологию и символику; правильно выполнил рисунки, чертежи, графики, сопутствующие ответу; показал умение иллюстрировать теоретические положения конкретными примерами, применять их в новой ситуации при выполнении практического задания; продемонстрировал усвоение ранее

изученных сопутствующих вопросов, сформированность и устойчивость используемых при ответе навыков и умений; отвечал самостоятельно без наводящих вопросов учителя; возможны одна - две неточности при освещении второстепенных вопросов или в выкладках, которые ученик легко исправил по замечанию учителя.

Ответ оценивается отметкой «**4**», если он удовлетворяет в основном требованиям на оценку «5», но при этом имеет один из недостатков: в изложении допущены небольшие пробелы, не исказившие математическое содержание ответа; допущены один - два недочета при освещении основною содержания ответа, исправленные по замечанию учителя; допущены ошибка или более двух недочётов при освещении второстепенных вопросов или в выкладках, легко исправленные по замечанию учителя.

Отметка «**3**» ставится в следующих случаях: неполно или непоследовательно раскрыто содержание материала, но показано общее понимание вопроса и продемонстрированы умения, достаточные для дальнейшего усвоения программного материала (определенные «Требованиями к математической подготовке учащихся»); имелись затруднения или допущены ошибки в определении понятие, использовании математической терминологии, чертежах, выкладках, исправленные после нескольких наводящих вопросов учителя; ученик не справился с применением теории в новой ситуации при выполнении практического задания, но выполнил задания обязательного уровня сложности по данной теме; при знании теоретического материала выявлена недостаточная сформированность основных умении и навыков».

Отметке «**2**» ставится в следующих случаях: не раскрыто основное содержание учебного материала; обнаружено незнание или непонимание учеником большей или наиболее важное части учебного материала; допущены ошибки в определении понятий» при использовании математическое терминологии, в рисунках, чертежах или графиках, в выкладках, которые не исправлены после нескольких наводящих вопросов учителя. ***Оценка письменных контрольных работ учащихся***

Отметка «**5**» ставится, если: работа выполнена полностью; в логических рассуждениях и обосновании решения нет пробелов и ошибок; в решении нет математических ошибок (возможна одна неточность, описка, не являющаяся следствием незнания или непонимания учебного материала).

Отметка «**4**» ставится, если: работа выполнена полностью, но обоснования шагов решения недостаточны (если умение обосновывать рассуждения не являлось специальным объектом проверки); допущена одна ошибка или два-три недочёта в выкладках, рисунках, чертежах или графиках (если эти виды работы не являлись специальным объектом проверки).

Отметка «**3**» ставится, если: допущены более одной ошибки или более двух-трёх недочётов в выкладках, чертежах или графиках, но учащийся владеет обязательными умениями по проверяемой теме.

Отметка «**2**» ставится, если: допущены существенные ошибки, показавшие, что учащийся не владеет обязательные умениями по данной теме в полной мере.

6.5. Нормы оценки знаний, умений и навыков по информатике

Оценка практических работ

Оценка «**5**» - учащийся выполнил работу в полном объеме с соблюдением необходимой последовательности действий; проводит работу в условиях, обеспечивающих получение правильных результатов и выводов; соблюдает правила техники безопасности; в ответе правильно и аккуратно выполняет все записи, таблицы, рисунки, чертежи, графики, вычисления; правильно выполняет анализ ошибок.

Оценка «**4**» ставится, если выполнены требования к оценке «5», но допущены 2-3 недочета, не более одной ошибки и одного недочета.

Оценка «**3**» ставится, если работа выполнена не полностью, но объем выполненной части таков, что позволяет получить правильные результаты и выводы; в ходе проведения работы были допущены ошибки.

Оценка «**2**» ставится, если работа выполнена не полностью и объем выполненной работы не позволяет сделать правильных выводов; работа проводилась неправильно.

Оценка устных ответов

Оценка «**5**» ставится в том случае, если учащийся правильно понимает сущность вопроса, дает точное определение и истолкование основных понятий; правильно анализирует условие задачи, строит алгоритм и записывает программу; строит ответ по собственному плану, сопровождает ответ новыми при мерами, умеет применить знания в новой ситуации; может установить связь между изучаемым и ранее изученным материалом из курса информатики, а также с материалом, усвоенным при изучении других предметов. Оценка «**4**» ставится, если ответ учащегося удовлетворяет основным требованиям к ответу на оценку «5», но дан без использования собственного плана, новых примеров, без применения знаний в новой ситуации, без использования связей с ранее изученным материалом и материалом, усвоенным при изучении других предметов; учащийся допустил одну ошибку или не более двух недочетов и может их исправить самостоятельно или с небольшой помощью учителя.

Оценка «**3**» ставится, если учащийся правильно понимает сущность вопроса, но в ответе имеются отдельные пробелы в усвоении вопросов курса информатики, не препятствующие дальнейшему усвоению программного материала; умеет применять полученные знания при решении простых задач по готовому алгоритму; допустил не более одной грубой ошибки и двух недочетов, не более одной грубой и одной негрубой ошибки, не более двух-трех негрубых ошибок, одной негрубой ошибки и трех недочетов; допустил четыре-пять недочетов.

Оценка «**2**» ставится, если учащийся не овладел основными знаниями и умениями в соответствии с требованиями программы и допустил больше ошибок и недочетов, чем необходимо для оценки «3».

При работе на компьютере учитывается:

- Правильность включения компьютера и загрузки операционной системы.
- Умения оценивать ресурсы компьютера, необходимые для обработки определенной информации.
- Умения выбирать и загружать нужную программу.
- Умения работы с клавиатурой и манипулятором «мышь».
- Умения выполнять основные операции управления файлами.
- Умения выполнять основные операции в текстовом процессоре, электронной таблице, базе данных.

Отметка «**5**» - правильно включается компьютер и загружается операционная система; правильно оцениваются ресурсы компьютера, необходимые для обработки определенной информации; правильно выбирается и загружается нужная программа; умения работы с клавиатурой и манипулятором «мышь» на достаточно высоком уровне; правильно выполняются основные операции управления файлами; правильно выполняются основные операции в текстовом процессоре, электронной таблице, базе данных, среде программирования; по- лучен правильный результат.

Отметка «**4**» - правильно включается компьютер и загружается операционная система; правильно оцениваются ресурсы компьютера, необходимые для обработки определенной информации; правильно выбирается и загружается нужная программа; умения работы с клавиатурой и манипулятором «мышь» на достаточно высоком уровне; правильно выполняются основные операции управления файлами; допущены незначительные неточности при выполнении основных операций в текстовом процессоре, электронной таблице, базе данных, среде программирования; получен правильный результат.

Отметка «**3**» - правильно включается компьютер и загружается операционная система; правильно оцениваются ресурсы компьютера, необходимые для обработки определенной информации; правильно выбирается и загружается нужная программа; умения работы с клавиатурой и манипулятором «мышь» на достаточном уровне; правильно выполняются основные операции управления файлами; допущены ошибки при выполнении основных

операций в текстовом процессоре, электронной таблице, базе данных, среде программирования; по- лучен неправильный результат.

Отметка «**2**» - правильно включается компьютер и загружается операционная система; правильно оцениваются ресурсы компьютера, необходимые для обработки определенной информации; неправильно выбирается и загружается нужная программа; умения работы с клавиатурой и манипулятором «мышь» на низком уровне; правильно выполняются основные операции управления файлами; отсутствуют умения работы в текстовом процессоре, электронной таблице, базе данных, среде программирования; результат не получен.

6.6. **Нормы оценки знаний по истории, обществознанию, праву, ОДКНР**

Оценка «**5**» - материал усвоен в полном объеме; изложение логично; основные умения сформированы и устойчивы; выводы и обобщения точны и связаны с явлениями окружающей жизни.

Оценка «**4**» - в усвоении материала незначительные пробелы, изложение недостаточно систематизированное; отдельные умения недостаточно устойчивы; в выводах и обобщениях имеются некоторые неточности.

Оценка «**3**» - в усвоении материала имеются пробелы, он излагается несистематизированно; отдельные умения недостаточно сформированы; выводы аргументированы слабо, в них допускаются ошибки.

Оценка «**2**» - основное содержание материала не усвоено, выводов и обобщений нет.

6.7. Оценка знаний и умений учащихся по географии

Отметка «**5**» - ответ полный, правильный, отражающий основной материал курса; правильно раскрыто содержание понятий, закономерностей, географических взаимосвязей и конкретизация их примерами; правильное использование карты и других источников знаний; ответ самостоятельный, с опорой на ранее приобретённые знания и дополнительные сведения о важнейших географических событиях современности.

Отметка «**4**» - ответ удовлетворяет ранее названным требованиям, он полный, правильный; есть неточности в изложении основного географического материала или выводах, легко исправляемые по дополнительным вопросам учителя.

Отметка «**3**» - ответ правильный, учащийся в основном понимает материал, но четко определяет понятия и закономерности; затрудняется в самостоятельном объяснении взаимосвязей, непоследовательно излагает материал, допускает ошибки в использовании карт при ответе.

Отметка «**2**» - ответ неправильный; нераскрыто основное содержание учебного материала, не даются ответы на вспомогательные вопросы учителя, грубые ошибки в определении понятий; неумение работать с картой

Оценка практических умений учащихся Оценка за умение работать с картой и другими источниками географических знаний

Отметка «**5**» - правильный и полный отбор источников знаний, рациональное их использование в определенной последовательности соблюдение логики в описании или характеристике географических территорий или объектов; самостоятельное выполнение и формулировка выводов на основе практической деятельности; аккуратное оформление результатов работы.

Отметка «**4**» - правильный и полный отбор источников знаний; допускаются неточности в использовании карт и других источников знаний, в оформлении результатов.

Отметка «**3**» - правильное использование основных источников знаний; допускаются неточности в формулировке выводов; неаккуратное оформление результатов.

Отметка «**2**» - неумение отбирать и использовать основные источники знаний; допускаются существенные ошибки в выполнении заданий и оформлении результатов. **Оценка умений проводить наблюдения в природе и на производстве**

Отметка «**5**» - правильное, по правилу проведенное наблюдение; точное отражение особенностей объекта или явлений в описаниях, зарисовках, диаграммах, схемах; правильная формулировка выводов; аккуратное оформление наблюдений.

Отметка «**4**» - правильное, по плану проведенное наблюдение; недочеты в отражении объекта или явления; правильная формулировка выводов; недостатки в оформлении наблюдений.

Отметка «**3**» - допускаются неточности в проведении наблюдений по плану; выделены не все особенности объектов и явлений; допускаются неточности в формулировке выводов; имеются существенные недостатки в оформлении наблюдений.

Отметка «**2**» - неправильное выполнение задания, неумение сделать выводы на основе наблюдений.

6.8. Оценка знаний, умений и навыков обучающихся по биологии

Отметка «**5**» - полно раскрыто содержание материала в объеме программы и учебника,; четко и правильно даны определения и раскрыто содержание понятий, верно использованы научные термины; для доказательства использованы различные умения, выводы из наблюдений и опытов; ответ самостоятель- ный.

Отметка «**4**» - раскрыто содержание материала, правильно даны определения понятие и использованы научные термины, ответ самостоятельный, определения понятий неполные, допущены незначительные нарушения последовательности изложения, небольшие неточности при использовании научных терминов или в выводах и обобщениях из наблюдений, опытов.

Отметка «**3**» - усвоено основное содержание учебного материала, но изложено фрагментарно; не всегда последовательно определение понятии недостаточно четкие; не использованы выводы и обобщения из наблюдения и опытов, допущены ошибки при их изложении; допущены ошибки и неточности в использовании научной терминологии, определении понятий.

Отметка «**2**» - основное содержание учебного материала не раскрыто; не даны ответы на вспомогательные вопросы учителя; допущены грубые ошибка в определении понятие, при использовании терминологии.

Оценка практических умений учащихся *Оценка умений ставить опыты*

Отметка «**5**» - правильно определена цель опыта; самостоятельно и по- следовательно проведены подбор оборудования и объектов, а также работа по закладке опыта; научно, грамотно, логично описаны наблюдения и сформулированы выводы из опыта.

Отметка «**4**» - правильно определена цель опыта; самостоятельно проведена работа по подбору оборудования, объектов при закладке опыта допускаются; 1-2 ошибки, в целом грамотно и логично описаны наблюдения, сформулированы основные выводы из опыта; в описании наблюдении допущены неточности, выводы неполные.

Отметка «**3**» - правильно определена цель опыта, подбор оборудования и объектов, а также работы по закладке опыта проведены с помощью учителя; допущены неточности я ошибка в закладке опыта, описании наблюдение, формировании выводов

. Отметка «**2**» - не определена самостоятельно цель опыта; не подготовлено нужное оборудование; допущены существенные ошибки при закладке опыта и его оформлении.

Оценка умений проводить наблюдения Учитель должен учитывать: - правильность проведения; - умение выделять существенные признаки, логичность и научную грамотность в оформлении результатов наблюдение и в выводах.

Отметка «**5**» - правильно по заданию проведено наблюдение; выделены существенные признаке, логично, научно грамотно оформлены результаты наблюдения и выводы.

Отметка «**4**» - правильно по заданию проведено наблюдение, при выделении существенных признаков у наблюдаемого объекта (процесса), названы второстепенные; допущена небрежность в оформлении наблюдение и выводов.

Отметка «**3**» - допущены неточности, 1-2 ошибка в проведении наблю- дение по заданию учителя; при выделении существенных признаков у наблюдаемого объекта (процесса) выделены лишь некоторые, допущены ошибки (1-2) в оформлении наблюдение и выводов.

Отметка «**2**» - допущены ошибки (3-4) в проведении наблюдение по заданию учителя; неправильно выделены признака наблюдаемого объекта (процесса), допущены ошибки (3-4) в оформлении наблюдений и выводов.

6.9. Нормы оценок по физике

Нормы оценок за лабораторную работу Оценка «**5**» ставится в том случае, если учащийся:

- выполняет работу в полном объеме с соблюдением необходимой последовательности проведения опытов и измерений;
- самостоятельно и рационально монтирует необходимое оборудование, все опыты проводит в условиях и режимах, обеспечивающих получение верных результатов и выводов;
- соблюдает требования безопасности труда;
- в отчете правильно и аккуратно делает все записи, таблицы, рисунки, чертежи, графики, вычисления;
- без ошибок проводит анализ погрешностей (для 8-11 классов).

Оценка «**4**» правомерна в том случае, если выполнены требования к оценке «5», но учащийся допустил недочеты или негрубые ошибки.

Оценка «**3**» ставится, если результат выполненной части таков, что позволяет получить правильные выводы, но в ходе проведения опыта и измерений были допущены ошибки.

Оценка «**2**» выставляется тогда, когда результаты не позволяют получить правильных выводов, если опыты, измерения, вычисления, наблюдения произ- водились неверно.

Во всех случаях оценка снижается, если учащийся не соблюдал требований безопасности труда.

Оценки за устный ответ и контрольную работу Оценка «**5**» ставится в том случае, если учащийся:

- обнаруживает правильное понимание физической сущности рассматриваемых явлений и закономерностей, законов и теорий, дает точное определение и истолкование основных понятий, законов, теорий, а также верное определение физических величин, их единиц и способов измерения;
- правильно выполняет чертежи, схемы и графики, сопутствующие ответу;
- строит ответ по собственному плану, сопровождает рассказ своими примерами, умеет применять знания в новой ситуации при выполнении практических заданий;
- может установить связь между изучаемыми и ранее изученными в курсе физики вопросами, а также с материалом, усвоенным при изучении других предметов.

Оценка «**4**» ставится, если ответ удовлетворяет основным требованиям к ответу на оценку «5», но в нем не используются собственный план рассказа, свои примеры, не применяются знания в новой ситуации, нет связи с ранее изученным материалом и материалом, усвоенным при изучении других предметов.

Оценка «**3**» ставится, если большая часть ответа удовлетворяет требова- ниям к ответу на оценку «4», но обнаруживаются отдельные пробелы, не препятствующие дальнейшему усвоению программного материала; учащийся умеет применять полученные знания при решении простых задач с использованием готовых формул, но затрудняется при решении задач, требующих преобразование формул.

Оценка «**2**» ставится в том случае, если учащийся не овладел основными знаниями и умениями в соответствии с требованиями программы.

В письменных контрольных работах также учитывается, какую часть работы учащийся выполнил. ***Оценка письменных контрольных работ*** Отметка «5»: ответ полный и правильный, возможна несущественная ошибка.

Отметка «**4**»: ответ неполный или доведено не более двух несущественных ошибок.

Отметка «**3**»: работа выполнена не менее чем наполовину, допущена одна существенная ошибка и при этом две-три несущественные.

Отметка «**2**»: работа выполнена меньше чем наполовину или содержит, несколько существенных ошибок. При оценке необходимо учитывать требования единого орфографического режима

Отметка за итоговую контрольную работу корректирует предшествующие при выставлении отметки за четверть, полугодие.

Оценка умений решать расчетные задачи Отметка «**5**»: в логическом рассуждении и решении нет ошибок, задача решена рациональным способом.

Отметка «**4**»: в логическом рассуждении и решении нет существенных ошибок, но задача решена нерациональным способом или допущено не более двух несущественных ошибок.

Отметка «**3**»: в логическом рассуждении нет существенных ошибок, но допущена существенная ошибка в математических расчётах.

Отметка «**2**»: имеются существенные ошибки в логическом рассуждении и в решении.

6.10. Нормы оценок по химии

Оценка устного ответа

Отметка **«5»:** дан полный и правильный ответ на основании изученных теорий; материал изложен в определенной логической последовательности, литературным языком, ответ самостоятельный.

Отметка **«4»:** дан полный и правильный ответ на основании изученных теорий; материал изложен в определенной последовательности, допущены 2-3 несущественные ошибки, исправленные по требованию учителя, или дан неполный и нечеткий ответ.

Отметка «**3»:** дан полный ответ, но при этом допущена существенная ошибка или ответ неполный, построен несвязно.

Отметка «**2»:** ответ обнаруживает непонимание основного содержания учебного материла; допущены существенные ошибки, которые учащийся не может исправить при наводящих вопросах учителя.

Оценка умений решать задачи

Отметка «**5»:** в логическом рассуждении и решении нет ошибок, задача решена рациональным способом.

Отметка **«4»:** в логическом рассуждении и решении нет существенных ошибок, при этом задача решена, но не рациональным способом, допущено не более двух несущественных ошибок.

Отметка «**3**»: в логическом рассуждении нет существенных ошибок, допускается существенная ошибка в математических расчетах.

Отметка **«2»:** имеются существенные ошибки в логическом рассуждении и решении.

Оценка экспериментальных умений (в процессе выполнения практических работ по инструкции) Оценку ставят тем учащимся, за которыми было организовано наблюдение.

Отметка «**5**»: работа выполнена полностью; сделаны правильные наблюдения и выводы; эксперимент осуществлен по плану, с учетом техники безопасности и правил работы с веществами и приборами; проявлены организаци- онно-трудовые умения (поддерживается чистота рабочего места, порядок на столе, экономно используются реактивы).

Отметка «**4**»: работа выполнена, сделаны правильные наблюдения и выводы; эксперимент выполнен неполно или наблюдаются несущественные ошибки в работе с веществами и приборами

. Отметка «**3**»: ответ неполный, работа выполнена правильно не менее чем наполовину, допущена существенная ошибка (в ходе эксперимента, в объяснении, в оформлении работы, по ТБ при работе с веществами и приборами), которую учащийся исправляет по требованию учителя.

Отметка «**2**»: допущены две или более существенные ошибки в ходе эксперимента, в объяснении, в оформлении работы, по ТБ при работе с веществами и приборами), которые учащийся не может исправить.

Оценка умений решать экспериментальные задачи При оценке этого умения следует учитывать наблюдения учителя и предъявляемые учащимся результаты выполнения опытов.

Отметка «**5**»: план решения задачи составлен правильно, осуществлен подбор химических реактивов и оборудования, дано полное объяснение и сделаны выводы.

Отметка «**4**»: план решения составлен правильно, осуществлен подбор химических реактивов и оборудования, допущено не более двух несущественных ошибок (в объяснении и выводах).

Отметка «**3**»: план решения составлен правильно, осуществлен подбор химических реактивов и оборудования, допущена существенная ошибка в объяснении и выводах.

Отметка «**2**»: допущены две и более ошибки (в плане решения, в подбо- ре химических, реактивов и оборудования, в объяснении и выводах). Оценка за письменную контрольную работу При оценивании ответа учащегося необходимо читывать качество выполнения работы по заданиям.

Контрольная работа оценивается в целом. Отметка «**5**»: дан полный ответ на основе изученных теорий, возможна несущественная ошибка.

Отметка «**4**»: допустима некоторая неполнота ответа, может быть не более двух несущественных ошибок.

Отметка «**3**»: работа выполнена неполно (но не менее чем наполовину), имеется не более одной существенной ошибки и при этом 2-3 несущественные.

Отметка «**2**»: работа выполнена меньше чем наполовину, имеется несколько существенных ошибок.

При оценке выполнения письменной контрольной работы необходимо учитывать требования единого орфографического режима. Отметка за итоговую контрольную работу корректирует предшествующие при выставлении отметки за четверть, полугодие, год.

6.11. Нормы оценки знаний, умений, навыков учащихся по ИЗО

Оценка «**5**» - учащийся полностью справляется с поставленной целью урока; правильно излагает изученный материал и умеет применить полученные знания на практике; верно решает композицию рисунка, т.е. гармонично согласовывает между собой все компоненты изображения; умеет подметить и передать в изображении наиболее характерное.

Оценка **«4»** - учащийся полностью овладел программным материалом, но при изложении его допускает неточности второстепенного характера; гармонично согласовывает между собой все компоненты изображения; умеет подметить, но не совсем точно передаёт в изображении наиболее характерное.

Оценка **«3»** - учащийся слабо справляется с поставленной целью урока; допускает неточность в изложении изученного материала.

Оценка «**2**» - учащийся допускает грубые ошибки в ответе; не справляется с поставленной целью урока.

6.12. Нормы оценок по татарскому языку
УКУЧЫЛАРНЫҢ БЕЛЕМ ҺӘМ КҮНЕКМӘЛӘРЕН ТИКШЕРҮ ҺӘМ БӘЯЛӘҮ НОРМАЛАРЫ
(рус телендә сөйләшүче балалар өчен)
БАШЛАНГЫЧ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘБЕ (1-4 сыйныф)

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшереп бару һәм бәяләү укытуның әһәмиятле өлешен тәшкил итә. Тикшерүнең төп максаты – укучыларның телдәнһәм язма сөйләм күнекмәләрен даими күзәтеп бару, дөрес һәм гадел бәя бирү. Әбу, үз чиратында, укучының кайсы теманы яхшы үзләштерүен яисә җитәрлек дәрәҗәдә үзләштерә алмавын күрсәтә, укытуның сыйфатын һәм нәтиҗәлелегеняхшыртуга китерә. Тикшерүнең төп объекты укучыларның программаталәпләренә туры китереп үзләштерелгән белем һәм аралашу күнекмәләреннәнгыйбарәт. Тикшерүне методик яктан дөрес оештыру шартларының берсе –тикшерү вакытында укучыларга тәкъдим ителгән эшләрнең катлаулылыгы
ягыннан мөмкин кадәр бердәй булуы.Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү эшен системалы үткәрүмаксатыннан, чирек барышында агымдагы, тематик һәм йомгаклау характериндагы тикшерү эшләре үткәрелә. Алар укытучыга чирек билгесендөрес чыгарырга ярдәм итә. Шуны да әйтергә кирәк: тикшерү эшен үткәргәндә,укучылар өчен тыныч шартлар тудыру, укучыларның үз-үзләрен тынычтотулары, җавап бирүчеләргә игътибарлы булулары да бик әһәмиятле.Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү дөрес нәтиҗә бирсен өчен,сөйләм эшчәнлегенең һәр төре буенча иң уңай ысуллардан файдаланырга кирәк.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен тикшерү биремнәре түбәндәгеләрдәнгыйбарәт:
-тыңланган текстның эчтәлеге буенча сорауларга телдән җавап бирү;
-бирелгән җөмләләр арасыннан тыңланган текстның эчтәлегенә туры килгәннәрен билгеләү;
-тыңланган текстның төп эчтәлеген сөйләп бирү һ. б.
Диалогик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: рәсемнәргә (предметларга) карата сораулар кую;
-сорауларга җавап бирү; лексик тема яки бирелгән ситуация буенча кечкенә диалоглар төзеп сөйләү;
-дәреслектәге диалогларны яттан сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеге буенча
-сөйләшү үткәрү.
Монологик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: предметны(табигатьне, шәһәрне, кешеләрне) тасвирлау; лексик тема буенча хикәя төзеп сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген сөйләп бирү.
Уку күнекмәләрен тикшерү биремнәре: текстны тулысынча аңлап, һәмсәнгатьле итеп кычкырып яки эчтән уку; төрле жанрлардагы текстларны укып, кирәкле мәгълүматны табу; әдәби әсәрләрдән алынган өзекләрне уку һәм эчтәлегенә карата үз мөнәсәбәтеңне белдерү.
Язу һәм ***язма сөйләм*** күнекмәләрен тикшерү биремнәре: аерым сүзләрне,җөмләләрне, бәйләнешле текстны үзгәрешсез яки үзгәрешләр кертеп күчереп язу; нокталар урынына кирәкле сүзләрне куеп, җөмләләрне (текстны) күчереп язу; сүзләрне хәтердән язу, сорауларга язмача җавап бирү, темаларга караган кечкенә хикәяләр язу.Санап чыккан алымнардан тыш, укучыларның белем һәм сөйләм күнекмәләрен тикшерү өчен, тестлар куллану файдалы. Тест куелган сорауга бирелгән җаваплар арасыннан дөресен сайлап алудан гыйбарәт. Тестларныңуңайлыгы шунда: алар тикшерү эшен тиз һәм төгәл оештыруны тәэмин итә.

ТЕЛДӘН ҖАВАП БИРҮНЕ ТИКШЕРҮ

Рус телле балаларның телдән сөйләм күнекмәләрен, аралашу осталыкларынтикшерү – иң мөһим эшләрнең берсе. Телдән җавап бирүне тикшергәндә,укытучы турыдан-туры укучының үзе белән эш итә, ә бу исә баланың шәхсиүзенчәлекләрен, белем һәм сөйләм күнекмәләренең ни дәрәҗәдә үсеш алуын,өйрәнелгән тел берәмлекләреннән, җөмлә калыпларыннан файдалана белүенкүзалларга мөмкинлек бирә. Шул ук вакытта телдән җавап бирүне тикшерүукытучыдан зур осталык та таләп итә. Ул, барыннан да элек, укытучының сораулар бирә белүе белән бәйле, чөнки укучылар белән сөйләшү үткәрү телдәнҗавап бирүне тикшерүнең төп өлешен тәшкил итә. Агымдагы контрольбарышында укытучы, алдагы дәресләрдә өйрәнелгән тел һәм сөйләм материалыбелән бәйләп, сораулар бирергә тиеш. Болай эшләгәндә, укучылар алдаүткәннәрне кабатларга өйрәнәләр.Укучыларның телдән җавап бирү күнекмәләрен тикшергәндә, сорауныңукучыга аңлаешлы булуы мөһим. Сораулар биргәндә, укуның шушы чорындабалаларга аңлашылмаган сүзләрне кулланырга ярамый. Сорауның артык озынбулуы да аны аңлауны кыенлаштыра, шуңа күрә укучыларга бирелергә тиешлесораулар алдан ук уйланылырга тиеш. Сыйныфтагы барлык укучылар да яхшы төшенсен өчен, сорауны ашыкмыйча һәм ачык итеп әйтергә кирәк.Укучыларның җавабын тыңлый белү — телдән җавап бирүне тикшерүнең икенче әһәмиятле ягы. Күп кенә укытучылар, балаларның җавапларын тыңлаганда, төрле сораулар белән аларны бүлдерәләр. Бу исә укучыга кире тәэсир ясый, чөнки ул каушап кала һәм белгәнен дә сөйли алмый. Шуңа күрә укытучы баланың җавабын тыңлап бетерергә, шуннан соң гына өстәмә сораулар бирергә тиеш. Укучы озын пузалар ясап җавап бирсә яки ачыктан-ачык читкә китсә генә, укытучының катнашуы урынлы була.Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшерү фронталь рәвештә дә оештырылырга мөмкин. Беренчедән, фронталь тикшерү укучылар белән күбрәк аралашырга мөмкинлек бирә; икенчедән, бу вакытта укучыларның белемнәре гомумиләштерелә; өченчедән, тикшерү эше тагын да җанлана

төшә.Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшергәндә һәм бәяләгәндә, билге җавапның сыйфатына карап һәм түбәндәге таләпләрне искә алып куелырга тиеш:

1) сөйләмнең орфоэпик, лексик һәм грамматик яктан дөреслеге һәм төгәллеге;

2) сөйләмнең эчтәлеге ягыннан тулылыгы һәм эзлеклелеге;

3) сөйләмнең аңлаешлылыгы;

4) сөйләмдә сүз байлыгы, җөмлә калыпларының төрлелеге.

Укучының җавабын бәяләгәндә, укытучы, аның уңай һәм кимчелекле якларын әйтеп, киләчәктә нәрсәгә игътибар итәргә кирәклеген дә ассызыкларга тиеш.

Йомгаклау билгесе чирек һәм уку елы ахырында куела. Ул, беренче чират-та,укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен, татар телендә аралаша алу осталыгын, шулай ук язма эшләрнең нәтиҗәләрен исәпкә алып куелырга тиеш.

Әдәби уку (Татарское литературное чтение)

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен телдән һәм язмача тикшерүэшләренең күләме:

№	Эш төрләре	Сыйныфлар			
		1	2	3	4
1	Тыңлап аңлау	-	0,5 - 1 мин	1мин.-1,5	1,5-2 мин
2	Диалогик сөйләм	3	4	5	6
3.	Монологик сөйләм	4	5	6	7
4.	Язу: 1) күчереп язу (җөмлә саны) 2) сүзлек диктанты (сүзләр саны) 3) диктант (сүзләр саны) 4) изложение (сүзләр саны) 5) сочинение (җөмлә саны)	1-2	3-4 6-7 25-30	5-6 8-9 30-35 40-45 6-7	7-8 10-12 35-40 50-55 7-8

Диалогик сөйләмне бәяләү.

Бирелгән ситуация яки лексик тема буенча әйтелеше һәм грамматик төзелешеягыннан дөрес, эчтәлеге ягыннан эзлекле һәм тулы диалогик сөйләм төзегәндә, **«5»** ле куела.

Бирелгән ситуация яки лексик тема буенча репликаларның әйтелешендә һәм аерым сүзләрнең грамматик формаларында 2-3 хата җибәреп, эчтәлеге ягыннан эзлекле диалогик сөйләм төзегәндә, **«4»** ле куела.

Өстәмә сораулар ярдәмендә генә әңгәмә кора алганда, репликаларның әйтелешендә һәм сүзләрнең грамматик формаларында 4-6 хата җибәреп эчтәлеге ягыннан эзлексез диалогик сөйләм төзегәндә, **«3»** ле куела. Бирелгән ситуация яки лексик тема буенча диалог төзи алмаганда, **«2»** ле куела.

Монологик сөйләмне бәяләү

Әйтелеше һәм грамматик төзелеше ягыннан дөрес һәм эчтәлеге ягыннан тулы, эзлекле монологик сөйләм өчен **«5»** ле куела.

Аерым сүзләрнең әйтелешендә, грамматик формаларында яки җөмлә төзелешендә 2-3 ха-талы, эчтәлеге ягыннан тулы монологик сөйләм өчен **«4»** ле куела.

Сүзләрнең әйтелешендә, җөмлә төзелешендә 4-6 хаталы, эчтәлеге ягыннан эзлекле булма-ган монологик сөйләм өчен **«3»** ле куела.Лексик темага монолог төзи алмаганда, **«2»** ле куела.

Укуны бәяләү

Текстның эчтәлеген тулаем аңлап, сәнгатьле итеп укыганда, **«5»** ле куела.

Текстның эчтәлеген аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп укыганда, әмма 2-3 орфоэпик хата (авазларның әйтелешен бозу, басымны дөрес куймау, интонацияне сакламау) булганда, **«4»** ле куела.
Текстның эчтәлеген өлешчә аңлап укыганда, 4-6 тупас орфоэпик хата булганда, **«3»** ле куела.
Текстның эчтәлеген тулысынча аңламыйча, орфоэпик кагыйдәләрне бозып укыганда, **«2»** ле куела.

Татар теле (Татарский язык)

Язма эшләрне тикшерү

Башлангыч мәктәптә, укучыларның телдән сөйләм күнекмәләре белән бергә, язу һәм язма сөйләм күнекмәләре дә үсеш алырга тиеш. 1 нче сыйныфта балалар баш һәм юл хәрефләрен, кыска сүзләрне һәм җөмләләрне күчереп язарга күнегәләр. Укучыларның язу күнекмәләрен тикшергәндә, мондый күләмне истә тотарга кирәк: 1 нче сыйныфта – 1 юл; 2 нче сыйныфта – 2 юл; 3 нче һәм 4 нче сыйныфларда – 4 юл. 1-2 нче сыйныфларда аерым җөмләләрне яки бәйләнешле текстны үзгәрешсез күчереп язу таләп ителсә, 3-4 нче сыйныфларда сүзләрне кирәкле формада куеп яки нокталар урынына туры килгән сүзләрне куеп күчереп язу эшләре кулланыла. Укучыларның язма сөйләм күнекмәләрен тикшергәндә, эчтәлекнең тулылыгына һәм эзлеклелегенә, җөмлә калыпларының грамматик яктан дөреслегенә һәм төрлелегенә игътибар итәргә кирәк. Язма эшләрнең эчтәлеген бәяләү белән беррәттән укытучы орфографик һәм пунктуацион хаталарны да төзәтергә тиеш. Күп эшләрдә бер үк төрле хата кабатланса, бу кагыйдәне тагын бер тапкыр аңлату һәм дәрестә аңа махсус тукталу сорала. Әгәр дә хаталар индивидуаль характерда булса, укучылар белән шәхси эш алып барырга кирәк. 1-2 нче сыйныфларда орфографик хаталарга гына игътибар ителсә, 3-4 нче сыйныфларда пунктуация хаталары да исәпкә алына. Хәрефне төшереп калдыру, кирәкмәгән хәреф өстәп яки хәрефләрне алыштырып язу, сүзне юлдан юлга дөрес күчермәү орфографик хатага карый. Әгәр дә сүз берничә урында дөрес, ә аерым бер урында хаталы язылган икән, бу ялгыш дип саналмый. Бер үк хата берничә сүздә кабатланса, бу бер ялгыш дип исәпләнә.

Контроль күчереп язуны бәяләү

Пөхтә, төгәл һәм орфографик хатасыз язылган эшкә **«5»** ле куела.
Пөхтә, төгәл язылган, әмма 1-3 төзәтүе яки 1-2 орфографик хатасы булган эшкә **«4»** ле куела.
Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 4-5 төзәтүе яки 3-5 орфографик хатасы булган эшкә **«3»** ле куела.
Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 6 яки артыграк орфографик хатасы булган эшкә **«2»** ле куела.

Язма сөйләмне бәяләү

Эзлекле язылган, 1 орфографик һәм 1 пунктуацион яки 1 грамматик хаталы эшкә **«5»** ле куела.
Эзлекле язылган, ләкин эчтәлектә ялгыш җибәрелгән, 2-3 орфографик һәм пунктуацион яки 2-3 грамматик хаталы эшкә **«4»** ле куела.
Эзлекле язылмаган, 4-6 орфографик һәм пунктуацион яки 4-6 грамматик хаталы эшкә **«3»** ле куела.
Эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 7 дән артык орфографик һәм пунктуацион яки 7дән артык тупас грамматик хаталы эшкә **«2»** ле куела.

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү һәм бәяләү нормалары
(рус телендә сөйләшүче балалар өчен)

Төп гомуми белем бирү мәктәбе (5-9 сыйныфлар)

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшереп бару һәм бәяләү укытуның әһәмиятле өлешен тәшкил итә. Тикшерүнең төп максаты – укучыларның телдән һәм язма сөйләм күнекмәләрен даими күзәтеп бару, дөрес һәм гадел бәя бирү. Ә бу, үз чиратында, укучының кайсы теманы яхшы үзләштерүен яисә җитәрлек дәрәҗәдә үзләштерә алмавын күрсәтә, укытуның сыйфатын һәм нәтиҗәлелеген яхшыртуга китерә. Тикшерүнең төп

объекты укучыларның программа таләпләренә туры китереп үзләштерелгән белем һәм аралашу күнекмәләреннән гыйбарәт. Тикшерүне методик яктан дөрес оештыру шартларының берсе –тикшерү вакытында укучыларга тәкъдим ителгән эшләрнең катлаулылыгы ягыннан мөмкин кадәр бердәй булуы. Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү эшен системалы үткәрү максатыннан, чирек барышында ***агымдагы, тематик*** һәм ***йомгаклау*** характерындагы тикшерү эшләре үткәрелә. Алар укытучыга чирек билгесен дөрес чыгарырга ярдәм итә. Шуны да әйтергә кирәк: тикшерү эшен үткәргәндә,
укучылар өчен тыныч шартлар тудыру, укучыларның үз-үзләрен тыныч тотулары, җавап бирүчеләргә игътибарлы булулары да бик әһәмиятле. Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү дөрес нәтиҗә бирсен өчен, сөйләм эшчәнлегенең һәр төре буенча иң уңай ысуллардан файдаланыргакирәк.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен тикшерү биремнәре түбәндәгеләрдән гыйбарәт: тыңланган текстның эчтәлеге буенча сорауларга телдән җавап бирү; бирелгән җөмләләр арасыннан тыңланган текстның эчтәлегенә туры килгәннәрен билгеләү; тыңланган текстның төп эчтәлеген сөйләп бирү һ. б.

Диалогик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: рәсемнәргә (предметларга) карата сораулар кую; сорауларга җавап бирү; лексик тема яки бирелгән ситуация буенча кечкенә диалоглар төзеп сөйләү; дәреслектәге диалогларны яттан сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеге буенча сөйләшү үткәрү.

Монологик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: предметны (табигатьне, шәһәрне, кешеләрне) тасвирлау; лексик тема буенча хикәя төзеп сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген сөйләп бирү.

Уку күнекмәләрен тикшерү биремнәре: текстны тулысынча аңлап, һәм сәнгатьле итеп кычкырып яки эчтән уку; төрле жанрлардагы текстларны укып, кирәкле мәгълүматны табу; әдәби әсәрләрдән алынган өзекләрне уку һәм эчтәлегенә карата үз мөнәсәбәтеңне белдерү.

Язу һәм ***язма сөйләм*** күнекмәләрен тикшерү биремнәре: аерым сүзләрне, җөмләләрне, бәйләнешле текстны үзгәрешсез яки үзгәрешләр кертеп күчереп язу; нокталар урынына кирәкле сүзләрне куеп, җөмләләрне (текстны) күчереп язу; сүзләрне хәтердән язу, сорауларга язмача җавап бирү, темаларга караган кечкенә хикәяләр язу.Санап чыккан алымнардан тыш, укучыларның белем һәм сөйләм күнекмәләрен тикшерү өчен, тестлар куллану файдалы. Тест куелган сорауга бирелгән җаваплар арасыннан дөресен сайлап алудан гыйбарәт. Тестларның уңайлыгы шунда: алар тикшерү эшен тиз һәм төгәл оештыруны тәэмин итә.

Телдән җавап бирүне тикшерү

Рус телле балаларның телдән сөйләм күнекмәләрен, аралашу осталыкларын тикшерү – иң мөһим эшләрнең берсе. Телдән җавап бирүне тикшергәндә, укытучы турыдан-туры укучының үзе белән эш итә, ә бу исә баланың шәхси үзенчәлекләрен, белем һәм сөйләм күнекмәләренең ни дәрәҗәдә үсеш алуын, өйрәнелгән тел берәмлекләреннән, җөмлә калыпларыннан файдалана белүен күзалларга мөмкинлек бирә. Шул ук вакытта телдән җавап бирүне тикшерү укытучыдан зур осталык та таләп итә. Ул, барыннан да элек, укытучының сораулар бирә белүе белән бәйле, чөнки укучылар белән сөйләшү үткәрү телдән җавап бирүне тикшерүнең төп өлешен тәшкил итә. Агымдагы контроль барышында укытучы, алдагы дәресләрдә өйрәнелгән тел һәм сөйләм материалы белән бәйләп, сораулар бирергә тиеш. Болай эшләгәндә, укучылар алда үткәннәрне кабатларга өйрәнәләр. Укучыларның телдән җавап бирү күнекмәләрен тикшергәндә, сорауның укучыга аңлаешлы булуы мөһим. Сораулар биргәндә, укуның шушы чорында балаларга аңлашылмаган сүзләрне кулланырга ярамый. Сорауның артык озын булуы да аны аңлауны кыенлаштыра, шуңа күрә укучыларга бирелергә тиешле сораулар алдан ук уйланылырга тиеш. Сыйныфтагы барлык укучылар да яхшы төшенсен өчен, сорауны ашыкмыйча һәм ачык итеп әйтергә кирәк. Укучыларның җавабын тыңлый белү – телдән җавап бирүне тикшерүнең икенче әһәмиятле ягы. Күп кенә укытучылар, балаларның җавапларын

тыңлаганда, төрле сораулар белән аларны бүлдерәләр. Бу исә укучыга кире тәэсир ясый, чөнки ул каушап кала һәм белгәнен дә сөйли алмый. Шуңа күрә укытучы баланың җавабын тыңлап бетерергә, шуннан соң гына өстәмә сораулар бирергә тиеш. Укучы озын пузалар ясап җавап бирсә яки ачыктан-ачык читкә китсә генә, укытучының катнашуы урынлы була. Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшерү фронталь рәвештә дә оештырылырга мөмкин. Беренчедән, фронталь тикшерү укучылар белән күбрәк аралашырга мөмкинлек бирә; икенчедән, бу вакытта укучыларның белемнәре гомумиләштерелә; өченчедән, тикшерү эше тагын да җанлана төшә. Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшергәндә һәм бәяләгәндә, билге җавапның сыйфатына карап һәм түбәндәге таләпләрне искә алып куелырга тиеш:

1) сөйләмнең орфоэпик, лексик һәм грамматик яктан дөреслеге һәм төгәллеге;
2) сөйләмнең эчтәлеге ягыннан тулылыгы һәм эзлеклелеге;
3) сөйләмнең аңлаешлылыгы;
4) сөйләмдә сүз байлыгы, җөмлә калыпларының төрлелеге.

Укучының җавабын бәяләгәндә, укытучы, аның уңай һәм кимчелекле якларын әйтеп, киләчәктә нәрсәгә игътибар итәргә кирәклеген дә ассызыкларга тиеш.

Йомгаклау билгесе чирек һәм уку елы ахырында куела. Ул, беренче чиратта, укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен, татар телендә аралаша алу осталыгын, шулай ук язма эшләрнең нәтиҗәләрен исәпкә алып куелырга тиеш.

Татар әдәбияты (Татарская литература)

Телдән җавап бирү күнекмәләрен тикшерү эшләренең күләме

№	Эш төрләре	Сыйныфлар					
		5	6	7	8	9	10-11
1.	Тыңлап аңлау (минутларда)	2	2	3	3	3	4
2.	Диалогик сөйләм(репликалар саны)	7	8	9	10	12	14
3.	Монологик сөйләм (фразалар саны)	8	9	10	12	14	**16**

Диалогик сөйләмне бәяләү

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора алганда, әйтелеше һәм грамматик төзелеше ягыннан дөрес, эчтәлеге ягыннан эзлекле һәм тулы диалогик сөйләм төзегәндә, **«5»ле** куела.

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора алганда, әмма репликаларның әйтелешендә һәм аерым сүзләрнең грамматик формаларында 2-3 хата җибәреп, эчтәлеге ягыннан эзлекле диалогик сөйләм төзегәндә, **«4»ле** куела.

Өстәмә сораулар ярдәмендә генә әңгәмә кора алганда, репликаларның әйтелешендә һәм сүзләрнең грамматик формаларында 4-6 хата җибәреп, эчтәлеген бозып диалогик сөйләм төзегәндә, **«3»ле** куела.

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча диалог төзи алмаганда, **«2»ле** куела

Монологик сөйләмне бәяләү

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча әйтелеше, грамматик төзелеше ягыннан дөрес һәм эчтәлеге ягыннан тулы, эзлекле монологик сөйләм өчен **«5»ле** куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле төзелгән, әмма аерым сүзләрнең әйтелешендә, грамматик формаларында яки җөмлә төзелешендә 2-3 хаталы монологик сөйләм өчен **«4»ле** куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле төзелмәгән, сүзләрнең әйтелешендә, җөмлә төзелешендә 4-7 хаталы монологик сөйләм өчен **«3»ле** куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән темага монолог төзи алмаганда, **«2»ле** куела.

Укуны бәяләү

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген тулаем аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп укыганда, **«5»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп укыганда, әмма 2-3 орфоэпик хата булганда, **«4»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген өлешчә аңлап укыганда, 4-6 тупас орфоэпик хата булганда, **«3»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген бөтенләй аңламыйча, орфоэпик кагыйдәләрне бозып укыганда, **«2»ле** куела.

Татар теле (Татарский язык)

Язма эшләрне тикшерү һәм бәяләү

Укучыларның тел һәм сөйләм материалын үзләштерү дәрәҗәсен тикшерү өчен, татар теле дәресләрендә төрле язма эшләр үткәрелә.

Язма эшләрне тикшергәндә, укытучы аларның эчтәлеген бәяли, укучыларның орфографик һәм пунктуацион хаталарын төзәтә. Күп эшләрдә бер үк төрле хата кабатланса, укытучы бу материалны тагын бер тапкыр аңлатырга тиеш. Әгәр хаталар индивидуаль характерда булса, укучылар белән шәхси эш алып барырга кирәк. Сүз берничә урында дөрес, ә аерым бер урында хаталы язылган икән, бу ялгыш дип саналмый. Бер үк хата берничә сүздә кабатланса, бу бер ялгыш дип исәпләнә.

Сүзлек диктанты һәм аны бәяләү

Сыйныфлар	Сүзләр
V	12-15 сүз
VI	15-17 сүз
VI	18-20 сүз
VIII	22-25 сүз
IX	25-28 сүз

Пөхтә, төгәл һәм орфографик хатасыз язылган эшкә **«5»ле** куела.

Пөхтә, төгәл язылган, әмма 1-3 төзәтүе яки 1-2 орфографик хатасы булган эшкә **«4»ле** куела.

Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 4-5 төзәтүе яки 3-5 орфографик хатасы булган эшкә **«3»ле** куела.

Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 6 яки артыграк орфографик хатасы булган эшкә "2"ле куела

Язма сөйләмне тикшерү һәм бәяләү

Укучыларның бәйләнешле язма сөйләм күнекмәләрен тикшерү өчен, төрле биремнәр кулланыла: сорауларга язмача җавап бирү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген язмача сөйләп бирү (изложение); бирелгән ситуация яки тәкъдим ителгән тема буенча фикерләрне язмача белдерү (сочинение); шәхси хат язу һ. б. Язма сөйләмне бәяләгәндә, эчтәлекнең тулылыгына һәм эзлеклелегенә, җөмлә калыпларының грамматик яктан дөреслегенә һәм төрлелегенә, стиль бердәмлегенә игътибар итәргә кирәк. Изложение һәм сочинение өчен ике билге куела: беренчесе эшнең эчтәлеге өчен, икенчесе — грамоталы язуга.

Изложениеләрне бәяләү

Укылган яки тыңланган текст белән эшләү барышында укучыларның фикер йөртүләренә, текст эчтәлегеннән чыгып, нәтиҗәләр ясый белүләренә, сүз байлыгыннан һәм җөмлә калыпларыннан урынлы файдалана алуларына төп игътибар бирелә. Тыңланган текстның эчтәлеге тулы, эзлекле һәм дөрес язылган, 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 1 грамматик хаталы эшкә **«5»ле** куела.

Тыңланган текстның эчтәлеге эзлекле һәм дөрес язылган, ләкин 1-2 эчтәлек ялгышы җибәрелгән, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион яки 2-3 грамматик хаталы эшкә **«4»ле** куела.

Тыңланган текстның эчтәлеге өлешчә эзлекле язылган, 4-5 орфографик, 4пунктуацион яки 4-5 грамматик хаталы эшкә **«3»ле** куела.Тыңланган текстның эчтәлеге бөтенләй ачылмаган һәм эзлекле язылмаган,

6 дан артык орфографик, 5 тән артык пунктуацион яки 6 дан артык грамматик хаталы эшкә **«2»ле** куела.

Сочинениеләрне бәяләү

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылган һәм эчтәлеге тулы ачылган, 1орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хатасы булган эшкә **«5» ле** куела.

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион хатасы булган эшкә **«4»** ле куела.
Тәкъдим ителгән темага өлешчә эзлекле язылган, эчтәлеге тулысынча

ачылмаган, 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион һәм грамматик хатасы булган эшкә **«3»** ле куела.

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хатасы булган эшкә **«2»** ле куела.

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү һәм бәяләү нормалары
(рус телендә сөйләшүче балалар өчен)
Урта гомуми белем бирү мәктәбе(10-11сыйныфлар)

Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшереп бару һәм бәяләү укытуның әһәмиятле өлешен тәшкил итә. Тикшерүнең төп максаты – укучыларның телдән һәм язма сөйләм күнекмәләрен даими күзәтеп бару, дөрес һәм гадел бәя бирү. Ә бу, үз чиратында, укучының кайсы теманы яхшы үзләштерүен яисә җитәрлек дәрәҗәдә үзләштерә алмавын күрсәтә, укытуның сыйфатын һәм нәтиҗәлелеген яхшыртуга китерә. Тикшерүнең төп объекты укучыларның программа таләпләренә туры китереп үзләштерелгән белем һәм аралашу күнекмәләреннән гыйбарәт. Тикшерүне методик яктан дөрес оештыру шартларының берсе -тикшерү вакытында укучыларга тәкъдим ителгән эшләрнең катлаулылыгы ягыннан мөмкин кадәр бердәй булуы.Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү эшен системалы үткәрү максатыннан, чирек барышында ***агымдагы, тематик*** һәм ***йомгаклау*** характерындагы тикшерү эшләре үткәрелә. Алар укытучыга чирек билгесен дөрес чыгарырга ярдәм итә. Шуны да әйтергә кирәк: тикшерү эшен үткәргәндә,

укучылар өчен тыныч шартлар тудыру, укучыларның үз-үзләрен тыныч тотулары, җавап бирүчеләргә игътибарлы булулары да бик әһәмиятле. Укучыларның белем һәм күнекмәләрен тикшерү дөрес нәтиҗә бирсен өчен, сөйләм эшчәнлегенең һәр төре буенча иң уңай ысуллардан файдаланырга кирәк.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен тикшерү биремнәре түбәндәгеләрдән гыйбарәт: тыңланган текстның эчтәлеге буенча сорауларга телдән җавап бирү; бирелгән җөмләләр арасыннан тыңланган текстның эчтәлегенә туры килгәннәрен билгеләү; тыңланган текстның төп эчтәлеген сөйләп бирү һ. б.

Диалогик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: рәсемнәргә (предметларга) карата сораулар кую; сорауларга җавап бирү; лексик тема яки бирелгән ситуация буенча кечкенә диалоглар төзеп сөйләү; дәреслектәге диалогларны яттан сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеге буенча сөйләшү үткәрү.

Монологик сөйләм күнекмәләрен тикшерү биремнәре: предметны (табигатьне, шәһәрне, кешеләрне) тасвирлау; лексик тема буенча хикәя төзеп сөйләү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген сөйләп бирү.***Уку*** күнекмәләрен тикшерү биремнәре: текстны тулысынча аңлап, һәм сәнгатьле итеп кычкырып яки эчтән уку; төрле жанрлардагы текстларны укып, кирәкле мәгълүматны табу; әдәби әсәрләрдән u1072 алынган өзекләрне уку һәм эчтәлегенә карата үз мөнәсәбәтеңне белдерү. ***Язу*** һәм ***язма сөйләм*** күнекмәләрен тикшерү биремнәре: аерым сүзләрне, җөмләләрне, бәйләнешле текстны үзгәрешсез яки үзгәрешләр кертеп күчереп язу; нокталар урынына кирәкле сүзләрне куеп, җөмләләрне (текстны) күчереп язу; сүзләрне хәтердән язу, сорауларга язмача җавап бирү, темаларга караган кечкенә хикәяләр язу.Санап чыккан алымнардан тыш, укучыларның белем һәм

сөйләм күнекмәләрен тикшерү өчен, тестлар куллану файдалы. Тест куелган сорауга бирелгән җаваплар арасыннан дөресен сайлап алудан гыйбарәт.Тестларның уңайлыгы шунда: алар тикшерү эшен тиз һәм төгәл оештыруны тәэмин итә.

Телдән җавап бирүне тикшерү

Рус телле балаларның телдән сөйләм күнекмәләрен, аралашу осталыкларын тикшерү – иң мөһим эшләрнең берсе. Телдән җавап бирүне тикшергәндә, укытучы турыдан-туры укучының үзе белән эш итә, ә бу исә баланың шәхси үзенчәлекләрен, белем һәм сөйләм күнекмәләренең ни дәрәҗәдә үсеш алуын, өйрәнелгән тел берәмлекләреннән, җөмлә калыпларыннан файдалана белүен күзалларга мөмкинлек бирә. Шул ук вакытта телдән җавап бирүне тикшерү укытучыдан зур осталык та таләп итә. Ул, барыннан да элек, укытучының сораулар бирә белүе белән бәйле, чөнки укучылар белән сөйләшү үткәрү телдән җавап бирүне тикшерүнең төп өлешен тәшкил итә. Агымдагы контроль барышында укытучы, алдагы дәресләрдә өйрәнелгән тел һәм сөйләм материалы белән бәйләп, сораулар бирергә тиеш. Болай эшләгәндә, укучылар алда үткәннәрне кабатларга өйрәнәләр. Укучыларның телдән җавап бирү күнекмәләрен тикшергәндә, сорауның укучыга аңлаешлы булуы мөһим. Сораулар биргәндә, укуның шушы чорында балаларга аңлашылмаган сүзләрне кулланырга ярамый. Сорауның артык озын булуы да аны аңлауны кыенлаштыра, шуңа күрә укучыларга бирелергә тиешле сораулар алдан ук уйланылырга тиеш. Сыйныфтагы барлык укучылар да яхшы төшенсен өчен, сорауны ашыкмыйча һәм ачык итеп әйтергә кирәк. Укучыларның җавабын тыңлый белү – телдән җавап бирүне тикшерүнең икенче әһәмиятле ягы. Күп кенә укытучылар, балаларның җавапларын тыңлаганда, төрле сораулар белән аларны бүлдерәләр. Бу исә укучыга кире тәэсир ясый, чөнки ул каушап кала һәм белгәнен дә сөйли алмый. Шуңа күрә укытучы баланың җавабын тыңлап бетерергә, шуннан соң гына өстәмә сораулар бирергә тиеш. Укучы озын пузалар ясап җавап бирсә яки ачыктан-ачык читкә китсә генә, укытучының катнашуы урынлы була.Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшерү фронталь рәвештә дә оештырылырга мөмкин. Беренчедән, фронталь тикшерү укучылар белән күбрәк аралашырга мөмкинлек бирә; икенчедән, бу вакытта укучыларның белемнәре гомумиләштерелә; өченчедән, тикшерү эше тагын да җанлана төшә.Укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен тикшергәндә һәм бәяләгәндә, билге җавапның сыйфатына карап һәм түбәндәге таләпләрне искә алып куелырга тиеш:

1) сөйләмнең орфоэпик, лексик һәм грамматик яктан дөреслеге һәм төгәллеге;
2) сөйләмнең эчтәлеге ягыннан тулылыгы һәм эзлеклелеге;
3) сөйләмнең аңлаешлылыгы;
4) сөйләмдә сүз байлыгы, җөмлә калыпларының төрлелеге.

Укучының җавабын бәяләгәндә, укытучы, аның уңай һәм кимчелекле якларын әйтеп, киләчәктә нәрсәгә игътибар итәргә кирәклеген дә ассызыкларга тиеш.

Йомгаклау билгесе чирек һәм уку елы ахырында куела. Ул, беренче чиратта, укучыларның телдән сөйләм күнекмәләрен, татар телендә аралаша алу осталыгын, шулай ук язма эшләрнең нәтиҗәләрен исәпкә алып куелырга тиеш.

Татар әдәбияты (Татарская литература)

Телдән җавап бирү күнекмәләрен тикшерү эшләренең к үләме

№	Эш төрләре	Сыйныфлар
		10-11
1.	Тыңлап аңлау (минутларда)	2
2.	Диалогик сөйләм (репликалар саны)	12
3.	Монологик сөйләм (фразалар саны)	14

Диалогик сөйләмне бәяләү

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора алганда, әйтелеше һәм грамматик төзелеше ягыннан дөрес, эчтәлеге ягыннан эзлекле һәм тулы диалогик сөйләм төзегәндә, **«5»** ле куела.

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора алганда, әмма репликаларның әйтелешендә һәм аерым сүзләрнең грамматик формаларында 2-3 хата җибәреп, эчтәлеге ягыннан эзлекле диалогик сөйләм төзегәндә, **«4»** ле куела.

Өстәмә сораулар ярдәмендә генә әңгәмә кора алганда, репликаларның әйтелешендә һәм сүзләрнең грамматик формаларында 4-6 хата җибәреп, эчтәлеген бозып диалогик сөйләм төзегәндә, **«3»** ле куела.

Бирелгән ситуация яки өйрәнелгән тема буенча диалог төзи алмаганда, **«2»** ле куела.

Монологик сөйләмне бәяләү

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча әйтелеше, грамматик төзелеше ягыннан дөрес һәм эчтәлеге ягыннан тулы, эзлекле монологик сөйләм өчен **«5»** ле куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле төзелгән, әмма аерым сүзләрнең әйтелешендә, грамматик формаларында яки җөмлә төзелешендә 2—3 хаталы монологик сөйләм өчен **«4»** ле куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча эзлекле төзелмәгән, сүзләрнең әйтелешендә, җөмлә төзелешендә 4-7 хаталы монологик сөйләм өчен **«3»** ле куела.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән темага монолог төзи алмаганда, **«2»** ле куела.

Укуны бәяләү

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген тулаем аңлап, сәнгатьле һәм
аңлаешлы итеп укыганда, **«5»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп укыганда, әмма 2—3 орфоэпик хата булганда, **«4»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген өлешчә аңлап укыганда, 4-6 тупас орфоэпик хата булганда, **«3»ле** куела.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген бөтенләй аңламыйча, орфоэпик кагыйдәләрне бозып укыганда, **«2»ле** куела.

Татар теле (Татарский язык)

Язма эшләрне тикшерү һәм бәяләү

Укучыларның тел һәм сөйләм материалын үзләштерү дәрәҗәсен тикшерү өчен, татар теле дәресләрендә төрле язма эшләр үткәрелә.

Язма эшләрне тикшергәндә, укытучы аларның эчтәлеген бәяли, укучыларның орфографик һәм пунктуацион хаталарын төзәтә. Күп эшләрдә бер үк төрле хата кабатланса, укытучы бу материалны тагын бер тапкыр аңлатырга тиеш. Әгәр хаталар индивидуаль характерда булса, укучылар белән шәхси эш алып барырга кирәк. Сүз берничә урында дөрес, ә аерым бер урында хаталы язылган икән, бу ялгыш дип саналмый. Бер үк хата берничә сүздә кабатланса, бу бер ялгыш дип исәпләнә.

Сүзлек диктанты һәм аны бәяләү

Сыйныфлар	**Сүзләр**
X	28-33 сүз
XI	33-35 сүз

Пөхтә, төгәл һәм орфографик хатасыз язылган эшкә **«5»ле** куела.

Пөхтә, төгәл язылган, әмма 1-3 төзәтүе яки 1-2 орфографик хатасы булган эшкә **«4»ле** куела.

Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 4-5 төзәтүе яки 3-5 орфографик хатасы булган эшкә **«3»ле** куела.

Пөхтә һәм төгәл язылмаган, 6 яки артыграк орфографик хатасы булган эшкә **«2»ле** куела.

Язма сөйләмне тикшерү һәм бәяләү

Укучыларның бәйләнешле язма сөйләм күнекмәләрен тикшерү өчен, төрле биремнәр кулланыла: сорауларга язмача җавап бирү; укылган яки тыңланган текстның эчтәлеген язмача сөйләп бирү (изложение); бирелгән ситуация яки тәкъдим ителгән тема буенча фи-

керләрне язмача белдерү (сочинение); шәхси хат язу һ. б. Язма сөйләмне бәяләгәндә, эчтәлекнең тулылыгына һәм эзлеклелегенә, җөмлә калыпларының грамматик яктан дөреслегенә һәм төрлелегенә, стиль бердәмлегенә игътибар итәргә кирәк. Изложение һәм сочинение өчен ике билге куела: беренчесе эшнең эчтәлеге өчен, икенчесе — грамоталы язуга.

Изложениеләрне бәяләү

Укылган яки тыңланган текст белән эшләү барышында укучыларның фикер йөртүләренә, текст эчтәлегеннән чыгып, нәтиҗәләр ясый белүләренә, сүз байлыгыннан һәм җөмлә калыпларыннан урынлы файдалана алуларына төп игътибар бирелә. Тыңланган текстның эчтәлеге тулы, эзлекле һәм дөрес язылган, 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 1 грамматик хаталы эшкә **«5»ле** куела.

Тыңланган текстның эчтәлеге эзлекле һәм дөрес язылган, ләкин 1-2 эчтәлек ялгышы җибәрелгән, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион яки 2-3 грамматик хаталы эшкә **«4»ле** куела.

Тыңланган текстның эчтәлеге өлешчә эзлекле язылган, 4-5 орфографик, 4 пунктуацион яки 4-5 грамматик хаталы эшкә **«3»ле** куела.

Тыңланган текстның эчтәлеге бөтенләй ачылмаган һәм эзлекле язылмаган, 6 дан артык орфографик, 5 тән артык пунктуацион яки 6 дан артык грамматик хаталы эшкә **«2»ле** куела.

Сочинениеләрне бәяләү

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылган һәм эчтәлеге тулы ачылган, 1орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хатасы булган эшкә **«5» ле** куела.

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3орфографик, 2-3 пунктуацион хатасы булган эшкә **«4»** ле куела.

Тәкъдим ителгән темага өлешчә эзлекле язылган, эчтәлеге тулысынча ачылмаган, 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион һәм грамматик хатасы булган эшкә **«3»** ле куела.

Тәкъдим ителгән темага эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хатасы булган эшкә **«2»** ле куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә укучыларның татар теленнән белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләү (1-4 нче сыйныфлар)

Телдән җавап бирүне бәяләү

Башлангыч сыйныф укучыларының татарча сөйләм дәрәҗәсе төрлечә була: кайбер балалар өйдә ана телендә аралаша, икенчеләре аерым очракларда гына татарча сөйләшә, ә кайберләре татарча бөтенләй белми. Шуңа да телдән әзерлек чорында ситуатив-тематик принцип буенча татарча аралашу күнекмәләрен ныгыту һәм үстерү, тыңлап аңлау һәм сөйләүне камилләштерә башлау бурычы куела, аралашу һәм язу өчен кирәк булган сүзләр белән тулыландырыла, еш кулланыла торган грамматик формалар активлаштырыла. Бу исә бәйләнешле сөйләм күнекмәләре булдырырга ярдәм итә. Телдән әзерлек чорына 32 сәгать вакыт бирелә. Бу вакытта 300 дән артык сүз кергән гади җөмләләрне өйрәнү күздә тотыла. Балаларның тыңлап аңлау һәм сөйләү күнекмәләре даими рәвештә тикшерелеп, бәяләнеп барырга тиеш. Бу вакытта милли рухны чагылдырган әсәрләргә, милли уеннарга, гореф- гадәтләргә, халык авыз иҗатына һәм сөйләм этикетына аеруча зур игътибар ителә.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү өч төрле була:

1) «тулаем аңлады»;

2) «өлешчә аңлады»;

3) «аңламады».

Укучының монологик сөйләмен бәяләү

Бирелгән тема (рәсем яки ситуация) буенча хикәя төзи белсә; дөрес интонация белән, тулы, эзлекле итеп, текст эчтәлегенә үз мөнәсәбәтен, бәясен биреп сөйли алса, тупас булмаган пауза хаталары булса да, **«5»** ле куела.

1 нче сыйныфта бәйләнешле сөйләм 5-6 җөмлә, 2 нче сыйныфта 7-8 җөмлә, 3нче сыйныфта 8-9 җөмлә, 4 нче сыйныфта 10-12 җөмлә тәшкил итә.

Аерым паузалар, 1--2 сөйләм хатасы ясаса, укытучы тарафыннан 1-2 ачыклаучы сорау бирелсә, **«4»** ле куела.

Теманың төп эчтәлеген ачса, 4-6 сөйләм хатасы җибәрсә, укытучы тарафыннан икедән артык ачыклаучы сорау бирелсә яки укытучы ярдәменнән башка сөйләмне башлый (тәмамлый) алмаса, **«3»** ле куела.

Сөйләмдә эзлеклелек сакланмаса, паузаларда төгәлсезлекләр китсә, 6 дан артык сөйләм хатасы һәм грамматик хата ясаса, **«2»** ле куела.

Диалогик сөйләмне бәяләү

Тиешле темпта дөрес интонация белән сорау куйса, әңгәмәдәшенең сорауларына тулы җавап кайтарса, **«5»** ле куела.

Дөрес сорау биреп, үзе дә әңгәмәдәшенең соравына дөрес җавап кайтарса, ләкин сөйләм вакытында укытучы ярдәменә мохтаҗ булса, 2-3 сөйләм хатасы җибәрсә, **«4»** ле куела.

Укытучы ярдәмендә генә сорау бирсә яки җавап кайтарса, сораулар биргәндә, сүзләр һәм грамматик формалар табуда төгәлсезлекләр җибәрсә яки өйрәнгән җөмлә калыпларының бер өлешен генә үзләштерсә, 4-5 сөйләм хатасы җибәрсә,**«3»** ле куела.

Әңгәмә вакытында зур авырлык белән генә сорау бирсә, сорауларга үз көче белән җавап бирә алмаса, 6 дан артык хата җибәрсә, **«2»** ле куела.

Язма эшләрнең күләме һәм аларны бәяләү

Телдән сөйләү белән бергә, башлангыч сыйныфларда язу күнекмәләре дә формалаштырыла. Моның өчен түбәндәге язма эшләр башкарыла:

1) татарча сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, текстларны күчереп яки ишетеп язу;
2) сорауларга җавап язу;
3) сүзлек яки контроль диктантлар язу;
4) изложение язу;
5) сочинение язу.

Матур язуга караган кимчелекләрне төзәтү дә язу күнегүләренә керә. 1 нче сыйныфта һәр укучының, 2-4 нче сыйныфларда кайберләренең дәфтәрләренә аерым хәрефләрне язу үрнәкләре бирелә.

Матур язуның күләме: 1 нче сыйныфта 1 юл, 2 нче сыйныфта 2 юл, 3-4 нче сыйныфларда 3 юлдан артмаска тиеш. Бу эш һәр дәрестә алып барыла: язма эшләр тикшерелә, укучылар белән бергә хаталарны төзәтү өстендә эш үткәрелә.

Тикшерү характерындагы язма эшләр күләме

Сыйныф	Эш төрләре			
	Сүзлек диктанты	Контроль диктант	Изложение	Сочинение
1	-	-	-	-
2	4	4	1	1
3	4	4	1	1
4	4	5	1	1

Күчереп язу өчен, аерым сүзләр, җөмләләр, зур булмаган бәйләнешле текстлар алына.

Күчереп язу өчен сүз һәм җөмләләр күләме

Сыйныфлар	Эш төрләре	
	Сүзләр	Җөмләләр
1	**6-8**	**2-3**

2	**8-13**	**4-5**
3	**13-20**	6-8
4	20-25	9-11

Күчереп язуны бәяләү

Пөхтә итеп язылган, орфографик хаталары булмаган, ләкин 1-2 җирдә хәрефләрнең урыны алышынган булса, **«5»** ле куела.

Эш бик үк чиста итеп башкарылмаса, 1-2 хата җибәрелсә, хәрефләрнең урыны алышынса, **«4»** ле куела.

Язуда 3-5 хата җибәрелсә яки хәрефләрнең урыны алышынса, текст пөхтә итеп язылмаса, төзәтүләр булса, **«3»**ле куела.

Хаталар саны 5 тән артса, төзәтүләр күп булса, **«2»** ле куела.

Диктантлар, изложение, сочинениеләрне бәяләү

Диктант (1 нче сыйныфта уку елының 2 нче яртысыннан уздырыла башлый), изложение, сочинениеләрдәге сүзләр саны түбәндәгечә була.

Сыйныф	Эш төрләре			
	Сүзлек диктан-ты	Контроль дик-тант	Изложение	Сочинение
1	5-6	10-15	-	-
2	7-10	20-25	15-20	10-15
3	10-12	25-30	20-25	15-20
4	12-16	30-35	25-35	20-25

Диктант итеп аерым сүзләр яки текст яздырыла. Аны уздыру вакытын укытучы үзе билгели. Аерым сүзләрне дөрес язу күнекмәләрен тикшерү өчен, сүзлек диктантлары үткәрелә.

1-2 нче сыйныфларда орфографик хаталар гына искә алына. 3 нче сыйныфта аларга тыныш билгеләренә караганнары да өстәлә.

Хатасыз яки тупас булмаган 1 хата җибәрелгән, дөрес каллиграфия белән матур итеп язылган эшкә **«5»** ле куела.

3 тән артык хата булмаган һәм пөхтә итеп язылган; хатасыз, ләкин төзәтүләр белән бик үк пөхтә язылмаган эшкә **«4»** ле куела.

5 орфографик һәм 1 пунктуацион хаталы эшкә **«3»** ле куела. 5 тән артык орфографик, 2 һәм аннанда артык пунктуацион хаталы эшкә **«2»** ле куела.

Изложение һәм сочинение яздыру укучыларның язма сөйләм, грамматик һәм орфографик күнекмәләрен тикшерергә ярдәм итә. Бу эш алдан әзерлек алып барылгач уздырыла.

Язма эшләрнең бу төрләренә караган төп таләпләр: эчтәлекне дөрес һәм эзлекле итеп ачып бирү, хатасыз язу.

Изложение һәм сочинениеләрне бәяләү

Эчтәлек дөрес һәм эзлекле итеп ачылса, җөмләләр грамматик яктан дөрес төзелсә, хаталар булмаса яки 1 орфографик (1 җөмлә төзелешендә) хата җибәрелсә, **«5»** ле куела.

Эчтәлек дөрес ачылып та, эзлеклелек сакланмаса яки пөхтә башкарылып, эзлеклелек булып та, сүз сайлауда һәм җөмлә төзүдә 2-3 хата булса, **«4»** ле куела.

Текстның яки рәсемнең төп эчтәлеге бирелеп тә, эзлеклелек сакланмаса; 4-6 орфографик, пунктуацион хата җибәрелсә; сүзләр кулланганда һәм җөмләләр төзегәндә, 4-5 төгәлсезлек китсә, **«3»** ле куела.

Эчтәлек дөрес һәм эзлекле ачылмаса; 7-10 орфографик, пунктуацион хата җибәрелсә; сүзләр кулланганда, җөмләләр төзегәндә, 6-7 хата китсә, **«2»** ле куела.

Хаталарны классификацияләү (тупас, тупас булмаган хаталар) милли мәктәпләр өчен эшләнгән нормаларга туры килә.

Грамматик күнекмәләрне бәяләү

Грамматик форма һәм җөмләләрне гамәлдә дөрес куллануны бәяләү телгә өйрәтүнең мөһим күрсәткечләреннән санала. Укучыларның белем һәм күнекмәләре телдән һәм язмача тикшерелә.

Грамматик белемнәрне бәяләү

Укучы ана телендә өйрәнелгән грамматик күренешләрне сөйләмдә дөрес кулланса, тупас булмаган 1-2 хата җибәрсә, укытучыга 1-2 өстәмә сорау бирергә туры килсә, **«5»** ле куела.

Төп таләпләрне үтәп тә, 2 грамматик хата ясаса, ләкин өстәмә сораулар саны 3 тән артмаса, **«4»** ле куела.

Грамматик форма һәм җөмләләрне сөйләмдә куллана белсә, ләкин 4-5 грамматик хата җибәрсә, **«3»** ле куела.

Грамматик күнекмәләр начар үзләштерелсә, грамматик кагыйдәләрне сөйләмдә куллана алмаса, хаталар 6 дан артып китсә, **«2»** ле куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә укучыларның әдәби укудан белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләү(1-4 нче сыйныфлар)

Укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләренә дөрес һәм гадел бәя бирү –шактый катлаулы мәсьәлә. Башлангыч сыйныф укучыларының өйрәнгән материалны үзләштерү дәрәҗәсе ике юнәлештә тикшерелә: *тел буенча мәгълүматлылык* (татар телендәге авазлар һәм иҗек калыплары, сүз һәм сүз төзелеше, сүз ясалышы, исем, сыйфат, сан, рәвеш, алмашлык, фигыль, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, кисәкчәләр, җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре, җыйнак һәм җәенке җөмләләр, эндәш сүзләр һ.б.); *мәдәни мәгълүматлылык* (татар сөйләм этикеты, тормыш-көнкүрешкә караган әйбер исемнәре, йолалар, милли уеннар, халык авыз иҗаты, сынлы сәнгать һ.б.).

Телдән җавап бирүне бәяләү

Башлангыч сыйныф укучыларының татарча сөйләм дәрәҗәсе төрлечә була:кайбер балалар өйдә ана телендә аралаша, икенчеләре аерым очракларда гына татарча сөйләшә, ә кайберләре татарча бөтенләй белми. Шуңа да телдән әзерлек чорында ситуатив-тематик принцип буенча татарча аралашу күнекмәләрен ныгыту һәм үстерү, тыңлап аңлау һәм сөйләүне камилләштерә башлау бурычы куела, аралашу һәм язу өчен кирәк булган сүзләр белән тулыландырыла, еш кулланыла торган грамматик формалар активлаштырыла. Бу исә бәйләнешле сөйләм күнекмәләре булдырырга ярдәм итә. Телдән әзерлек чорына 32 сәгать вакыт бирелә. Бу вакытта 300 дән артык сүз кергән гади җөмләләрне өйрәнү күздә тотыла. Балаларның тыңлап аңлау һәм сөйләү күнекмәләре даими рәвештә тикшерелеп, бәяләнеп барырга тиеш. Бу вакытта милли рухны чагылдырган әсәрләргә, милли уеннарга, гореф- гадәтләргә, халык авыз иҗатына һәм сөйләм этикетына аеруча зур игътибар ителә.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү өч төрле була:

1) «тулаем аңлады»;

2) «өлешчә аңлады»;

3) «аңламады».

Укучының монологик сөйләмен бәяләү

Бирелгән тема (рәсем яки ситуация) буенча хикәя төзи белсә; дөрес интонация белән, тулы, эзлекле итеп, текст эчтәлегенә үз мөнәсәбәтен, бәясен биреп сөйли алса, тупас булмаган пауза хаталары булса да, **«5»** ле куела.

1 нче сыйныфта бәйләнешле сөйләм 5-6, 2 нче сыйныфта 7-8, 3 нче сыйныфта 8-9, 4 нче сыйныфта 10-12 җөмлә тәшкил итә.

Аерым паузалар, 1-2 сөйләм хатасы ясаса, укытучы тарафыннан 1-2 ачыклаучы сорау бирелсә, **«4»** ле куела.

Теманың төп эчтәлеген ачса, 4-6 сөйләм хатасы җибәрсә, укытучы тарафыннан икедән артык ачыклаучы сорау бирелсә яки укытучы ярдәменнән башка сөйләмне башлый (тәмамлый) алмаса, **«3»** ле куела.

Сөйләмдә эзлеклелек сакланмаса, паузаларда төгәлсезлекләр китсә, 6 дан артык сөйләм хатасы һәм грамматик хата ясаса, **«2»** ле куела.

Диалогик сөйләмне бәяләү

Тиешле темпта дөрес интонация белән сорау куйса, әңгәмәдәшенең сорауларына тулы җавап кайтарса, **«5»** ле куела.

Дөрес сорау биреп, үзе дә әңгәмәдәшенең соравына дөрес җавап кайтарса,ләкин сөйләм вакытында укытучы ярдәменә мохтаҗ булса, 2-3 сөйләм хатасыҗибәрсә, **«4»** ле куела.

Укытучы ярдәмендә генә сорау бирсә яки җавап кайтарса, сораулар биргәндә,сүзләр һәм грамматик формалар табуда төгәлсезлекләр җибәрсә яки өйрәнгән җөмлә калыпларының бер өлешен генә үзләштерсә, 4-5 сөйләм хатасы җибәрсә, **«3»** ле куела.

Әңгәмә вакытында зур авырлык белән генә сорау бирсә, сорауларга үз көче белән җавап бирә алмаса, 6 дан артык хата җибәрсә, **«2»** ле куела.

Укунын күләме һәм аны бәяләү

Уку дәресләренең төп вазифасы – укучыларда дөрес, йөгерек, сәнгатьле итеп,текстның эчтәлеген аңлап уку күнекмәләре булдыру һәм үстерү, аларны китап белән эшләргә өйрәтү. Уку техникасы сыйныфтан сыйныфка камилләшә барырга тиеш.Баланың уку сәләтен бәяләгәндә, текстның эчтәлеген аңлап, тиешле тизлектә,авазларны һәм сүзләрне дөрес әйтеп, интонацияне саклап, башкалар ишетерлек һәм аңларлык итеп уку мөһим. Кычкырып укыганда, сүзләрнең дөрес әйтелешенә игътибар ителә. Кычкырып уку белән бергә, баланың эчтән уку мөмкинлекләрен камилләштерү турында да онытмаска кирәк. Эчтән уку тизлеге дә гомуми таләпләргә туры килергә тиеш. Әмма 1 нче сыйныфтан эчтән укырга өйрәтү бурычы куелмый (мәҗбүри түгел).Укуны билгеләү өчен, укучыга 2-3 минутлык тоташ текст бирелә. Шуннан соң 1 минутка ничә сүз укуын табарга мөмкин.

Уку тизлеген бәяләү күрсәткече

Сыйныфлар	**Хәрефләр саны**		**Сүзләр са ны**	
	Кычкырып уку	Эчтән уку	Кычкырып уку	Эчтән уку
1 2 3 4	85-95 140-290 140-210 210-360	- 95-140 290-360 360-420	20-25 25-35 35-55 55-70	- 40-70 70-105 105-120

Уку күнекмәләрен бәяләү

Программа таләпләрен үтәсә (авазларны, сүзләрне, җөмләләрне дөрес, сәнгатьле итеп укыса), укытучы сорауларына җавап бирә алса, текст эчтәлеген аңлап үзләштерсә, **«5»** ле куела.

Уку тизлеге гомуми таләпләргә туры килсә; сәнгатьлелек сакланса да, 2-3 әйтелеш хатасы җибәрсә; пауза һәм интонация белән бәйле төгәлсезлекләр булса да, эчтәлекне аңлап, укытучының сорауларына җавап бирә алса, **«4»** ле куела.

Уку тизлеге гомуми таләпләргә туры килмәсә; сәнгатьле итеп укымаса; логик басымны дөрес куймаса; 3-4 әйтелеш хатасы җибәрсә; текстны өзеп-өзеп укыса; укытучы сорауларына җавап биргәндә, төгәлсезлекләр китсә; 4-5 әйтелеш хатасы җибәрсә, **«3»** ле куела.

Уку тизлеге бик акрын булса; барлык сүзләрне дә иҗекләп укыса; текстны сәнгатьле, аңлаешлы итеп укымаса; әйтелеш нормаларын тупас бозса; орфоэпия һәм интонация хаталары эчтәлекне аңлауга җитди комачаулык тудырса; сүзләрне әйткәндә, 6 дан артык

тупас бозып әйтү булса, **«2»** ле куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә укучыларның татар теленнән белем, осталык һам күнекмәләрен бәялә (5-9 нчы сыйныфлар)

Язма эшләрнең күләме һәм аларны бәяләү

Укучыларның тел һәм сөйләм материалын үзләштерү дәрәҗәсен яки аларның гомуми грамоталылыгын диктант, изложение, сочинение яздырып тикшереп була; сорауларга язма рәвештә җавап алу да уңай нәтиҗә бирә. Сораулар укыган әсәр,аерым текст, рәсем яки караган фильмнар буенча тәкъдим ителә. Бу очракта язма эшнең күләме һәр сыйныфның изложение күләменнән артмый. Укытучы, эшне бәяләгәндә, түбәндәге таләпләрне истә тотарга тиеш: җавапның тулы, төгәл, дөрес булуы, сөйләмнең стилистик яктан камиллеге, орфографик һәм пунк- гуацион яктан грамоталылыгы.

Сорауларга җавап язуны бәяләү

Барлык сорауларга да дөрес җавап бирелсә, **«5»** ле куела (1 сөйләм хатасы яки1 пунктуацион хата булырга мөмкин).

Сорауларга дөрес җавап бирелсә, ләкин 2 сөйләм хатасы, 3 орфографик, 2пунктуацион хата яки 2 сорауга җавап язганда, төгәлсезлек җибәрелсә, **«4»** ле куела.

Язма эштә сорауларга җавап бирә белү күнекмәләре сизелсә, 3 сөйләм хатасы, 4 орфографик, 5 пунктуацион хата булса, **«3»** ле куела.

Җавапларның яртысы дөрес булмаса, сөйләм хаталары 3 тән артса, 5 орфографик, 6 пунктуацион хатасы булса, **«2»** ле куела.

Язма эшләрнең күләме

Сыйныфлар	**Эш төре**			
	Сочинение	**Диктант**	**Изложение**	**Барлыгы**
5	4(1)	6(2)	**5 (2)**	15(5)
6	5(1)	6(2)	5(2)	16(5)
7	6(1)	7(2)	5(2)	18(5)
8	6(1)	7(2)	5(2)	**18(5)**
9	7 (2)	5(2)	2(1)	14(5)

Искәрмә. Җәя эчендә контроль характердагы эшләр саны күрсәтелде.Татар теле дәресләрендә укытучы укучыларның язу тизлегенә дә игътибар итәргә тиеш. Акрынрак язган укучылар белән аерым эшләргә кирәк. Бу эшне оештыру өчен, сүзләр һәм хәрефләрнең саны түбәндәгечә тәкъдим ителә.

Диктантларның күләме һәм аларны бәяләүДиктант – укучының гомуми грамоталылыгын тикшерү өчен уздырыла торган язма эшнең бер төре. Диктантлар өйрәтү һәм контроль төрләргә бүленә.

Өйрәтү диктантын бәяләү

Өйрәтү диктантлары берничә төрле була: сүзлек диктанты, искәртмәле, аңлатмалы, сайланма, иҗади, күрмә, хәтер, ирекле диктантлар.

Орфографик хатасы булмаса, «5» ле куела (1 пунктуацион хата булырга мөмкин).

1 орфографик, 1 пунктуацион хатасы булса, **«4»** ле куела.

2 орфографик, 2 пунктуацион хатасы булса, **«3»** ле куела.

5 орфографик, 4-6 пунктуацион хатасы булса, **«2»** ле куела. Өйрәтү диктантлары 5-7 нче сыйныфларда ешрак яздырыла.

Сүзлек диктантының күләме

Сыйныфлар	Сүзләр саны
5	16-20
6	18-25
7	22-30
8	26-34
9	30-38

Сүзлек диктантына әйтелеше белән язылышы туры килмәгән сүзләр, гарәп-фарсы алынмалары кертелә. Сүзлек диктантын бәяләү

Пөхтә итеп язылган, хатасы булмаган эшкә **«5»** ле куела.

1 орфографик хаталы эшкә **«4»** ле куела.

3 орфографик хаталы эшкә **«3»** ле куела.

5 орфографик хаталы эшкә **«2»** ле куела.

Контроль диктантларның күләме һәм аларны бәяләү Алган белем һәм күнекмәләрне тикшерү өчен, контроль диктантлар елга ике тапкыр яздырыла.

Контроль диктантнын күләме

Сыйныфлар	Сүзләр саны	
	Уку елы башында	Уку елы ахырында
5	50-55	55-60
6	60-65	65-70
7	70-80	80-90
8	90-100	100-110
9	110-120	120-125

Контроль диктант текстлары үз эченә өйрәнелгән тема яки темалар буенча орфограмма һәм пунктограммаларны (2-3 очрак) ала. Грамматик биремле диктант булганда, сүз саны киметелә дә ала. Контроль диктантта укучы тарафыннан төзәтүләр күп булса, билге бер баллга төшәргә мөмкин.

Контроль диктантны бәяләү

Эш пөхтә башкарылса, хатасы булмаса **«5»** ле куела (1 орфографик, 2 пунктуацион хата булырга мөмкин).

2 орфографик, 2 пунктуацион яки 1 орфографик, 4 пунктуацион хаталы эшкэ **«4»** ле куела.
4 орфографик, 4 пунктуацион яки 3 орфографик, 6 пунктуацион хаталы эшкэ **«3»** ле куела.
6 орфографик, 5 пунктуацион яки 5 орфографик, 8 пунктуацион хаталы эшкэ **«2»** ле куела.

Изложениенен күләме һәм аны бәяләү

Изложение яздыру өчен, матур әдәбият әсәрләреннән өзекләр, хикәяләр, аерым текстлар алына. Алар эчтәлеге һәм күләме ягыннан тиешле таләпләргә җавап бирергә, тәрбияви максатларны үз эченә алырга һәм бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү, камилләштерү юнәлешендә булырга тиеш. Изложение ярдәмендә укучының тема эчтәлеген ача белү осталыгы, лексик байлыгы, орфография, грамматика, пунктуация өлкәсенә караган грамоталылыгы тикшерелә. Бу вакытта яңа сүзләр һәм тәгъбирләрне аңлатырга, аларны тактага язып куярга кирәк.

Изложение текстының күләме

Сыйныф	**Уку елы башы**		**Уку елы ахыры**	
	Тексттагы сүзләр саны	**Язма күләме**	**Тексттагы сүзләр саны**	**Язмакүләме**
5	70-110	55-70	110-140	70-85
6	140-160	85-95	160-190	95-105
7	190-230	105-115	230-270	115-125

8	270-310	125-130	310-350	130-135
9	350-370	135-140	370-390	140-145

Изложениене бәяләгәндә, фикерләрнең логик эзлеклелегенә, эчтәлекнең тулы, дөрес бирелүенә, язма сөйләм теленең камиллегенә, грамоталы итеп яза алу дәрәҗәсенә игътибар ителә.

Изложение һәм сочинение өчен ике билге куела: беренчесе – эчтәлек һәм сөйләмне дөрес оештыра алуга, икенчесе – грамоталылыкка.

Изложениене бәяләү

Тема тулысынча ачылган, эчтәлеге һәм стиль бердәмлеге сакланган эшкә **«5»** ле куела (1 орфографик, 2 пунктуацион яки 2 грамматик хатасы булырга мөмкин). Текстның эчтәлеге темага, нигездә, туры килсә, фикерне белдерүдә зур булмаган ялгышлар җибәрелсә, 1-2 фактик, 1-2 техник хатасы булса, 2 орфографик, 2-3 пунктуацион, 1 грамматик хатасы булган эшкә **«4»** ле куела.

Язмада эчтәлек эзлекле бирелмәсә, стиль бердәмлеге сакланмаса, 3 фактик, 2-3 техник хатасы булса, 3 орфографик, 4 пунктуацион, 2 грамматик хатасы булган эшкә **«3»** ле куела.

Эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаса, язма эш планга туры килмәсә,фактик һәм техник хаталары күп булса, орфографик хаталарның саны 4 тән артса,пунктуацион хаталарның саны 5 тән, грамматик хаталар саны 3 тән артса, **«2»** лекуела.

Сочинениенең күләме һәм аны бәяләү

Иҗади эшнең бер төре буларак, сочинение – укучының язма рәвештә үти торган эше. Ул бәйләнешле сөйләм үстерү күнекмәләре булдыруда зур әһәмияткә ия. Әдәби (хикәяләү, очерк, истәлек, хат, рецензия һ.б.), әдәби-иҗади, өйрәтү характерындагы, иректе, рәсемнәр нигезендә үткәрелә торган һәм контроль сочинениеләр була. Сочинение план нигезендә языла. Ике сәгать дәвамында сыйныфта язылган сочинениенең күләме түбәндәгечә булырга тиеш: 5 нче сыйныфта 0,5-1 бит, 6-7 нче сыйныфларда 1-2 бит, 8 нче сыйныфта 2-2,5 бит, 9 нчы сыйныфта 2,5-3,5 бит.

Сочинениене бәяләү

Язманың эчтәлеге темага тулысынча туры килсә, фактик ялгышлары булмаса, бай телдә, образлы итеп язылса, стиль бердәмлеге сакланса, **«5»** ле куела (1 орфографик яисә 2 пунктуацион хата булырга мөмкин). Язманың эчтәлеге, нигездә, темага туры килсә, хикәяләүдә зур булмаган ялгышлар күзәтелсә, 1-2 фактик хата җибәрелсә, теле бай, стиль ягы камил булып, 2 орфографик, 3 пунктуацион яисә 1-2 сөйләм ялгышы булса, **«4»** ле куела. Эчтәлекне бирүдә җитди ялгышлар, аерым фактик төгәлсезлекләр булса,

хикәяләүдә эзлеклелек югалса, сүзлек байлыгы ярлы булса, стиль бердәмлеге дөрес сакланмаган җөмләләр очраса, 3 орфографик, 4 пунктуацион яисә 3-4 сөйләм хатасы булса, **«3»** ле куела. Язма темага туры килмичә, фактик төгәлсезлекләр күп булып, план нигезендә язылмаса, сүзлек байлыгы бик ярлы булса, текст кыска һәм бер типтагы җөмләләрдән торып, сүзләр дөрес кулланылмаса, стиль бердәмлеге сакланмаса, 5орфографик, 8 пунктуацион яисә 4-6 сөйләм хатасы булса, **«2»** ле куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә укучыларның татар әдәбиятыннан белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләү

5-9 нчы сыйныфлар

Укучыларның ана теленнән алган белем сыйфаты даими рәвештә тикшерүгә бәйле. Татар теле дәресләрендә укучы үзе үзләштергән теоретик мәгълүматны гамәлдә куллана алырлык белем, осталык һәм күнекмәләргә ия булырга тиеш. Тел һәм сөйләм күнекмәләрен дөрес бәяләү укучының тел, аралашу өлкәсенә караган мәгълүматлылыгы, гомуми белем һәм фикерләү дәрәҗәсен дә билгели. Белемне тикшерү — укытуның аерылгысыз өлеше, чөнки ул укучыларның эшчәнлеген нәтиҗәле итеп оештырырга һәм аларның укуга карата

мөнәсәбәтен үзгәртергә, җаваплылыгын арттырырга ярдәм итә. Димәк, укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләрен дөрес итеп бәяләү телне аралашу коралы буларак үзләштерүне, тел турында системалы белем булдыруны күзаллый, шулай ук ул башка милләт телен, мәдәниятен өйрәнү өчен дә мөмкинлекләр ача. Укучыларның татар теленнән белем һәм күнекмәләрен гадел итеп бәяләү – укытучы эшчәнлегенең иң мөһим сыйфаты. Бу таләпләрнең үтәлүе белем бирүнең сыйфатын арттыруга, аны бәяләүгә якын килүне, материалны чама белән тиешле күләмдә тәкъдим итүне тәэмин итә. Мәктәптә укучыга куела торган билге телне үзләштерү дәрәҗәсен күрсәтеп кенә калмый, бәлки зур тәрбияви әһәмияткә дә ия. Шуңа күрә билгене җәза бирүчарасы буларак файдалану катгый рәвештә тыела. Билгене төшереп яки күтәрепкуюю да әхлакый тәрбия бирүгә җитди зыян китерә. Бары тик дөрес һәм гадел бәя генә укучыга карата уңай тәрбия чарасы булып санала ала.Укучыларның белемнәрен тикшерү укытучы тарафыннан даими рәвештә алып барыла һәм укыту эшенең аерылгысыз өлешен тәшкил итә. Ул белем, осталык һәм күнекмәләрнең формалаша баруын белү, ачыклау өчен агымдагы тикщерү, шулай ук уку елы ахырында нәтиҗә ясау максатыннан үткәрелә торган тикшерүләр формасында башкарыла. Укытучы, укучының телдән һәм язма җавапларынбәяләгәндә, билгене аңлатып куярга тиеш. Укучыларның ана теленнән белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләгәндә, гамәлдәге программада бирелгән тел белеменә, аралашуга һәм этнокультура өлкәсенә караган мәгълүматлылыклары да искә алына.

Уку тизлеген билгеләү һәм аны бәяләү

Уку – график рәвештә бирелгән текстны телдән сөйләмгә күчерү (кычкырып укыганда) һәм аны мәгънәви берәмлекләргә бүлүне (эчтән укыганда) үз эченә алучы сөйләм эшчәнлегенең бер төре. Уку техникасы белән текстны аңлап уку тыгыз бәйләнештә тора, һәм алар бер-берсен тулыландыралар да. Билгеле булганча, дөрес уку – әдәби әйтелеш кагыйдәләрен саклап, текстны хатасыз итеп уку. Ул балаларның әйтелеш һәм текстны аңлы рәвештә кабул итә алу күнекмәләреннән чыгып бәяләнә. Укучы аваз, иҗек һәм сүзләрне кабатламыйча, аларны төшереп калдырмыйча, урыннарын алыштырмыйча, грамматик формаларын бозмыйча һәм дөрес әйтелешкә карата куела торган иң төп таләпләргә җавап бирерлек дәрәҗәдә укыганда гына дөрес укый дип әйтә алабыз.Йөгерек уку — укыганның эчтәлеген аңлы рәвештә зиһенгә алуны тормышка ашырырга ярдәм итүче уку тизлеге. Гадәттә, кычкырып уку тизлегенең сөйләм тизлегенә туры килүе уртача уку тизлеге дип исәпләнә. Сәнгатьле уку текстның эчтәлеген аңлап, автор әйтергә теләгән фикер, хис-тойгыларны тавыш, басым һәм башка барлык фонетик чараларны дөрес кулланып укый алуны белдерә.Аңлап уку, ягъни текстның төп эчтәлеген аңлау һәм аңа карата үз карашыңныяки мөнәсәбәтеңне белдерә алу сәнгатьле укуга ирешүнең төп шарты булып тора.Рус мәктәпләрендә укучы татар балаларының 1 минутта кычкырып уку тизлеге түбәндәгечә бәяләнә:

Сыйныфлар	Иҗекләр саны	Сүзләр саны
5	130-190	70-80
6	140-200	75-85
7	150-210	80-95
8-9	160-220	90-110

Искәрмә. Эчтән уку тизлеге, кычкырып уку белән чагыштырганда, 5-7 нче сыйныфларда 30-40% ка, ә 8-9 нчы сыйныфларда 40-50% ка югарырак була.

Уку күнекмәләре түбәндәгечә бәяләнә:

Укучы билгеләнгән күләмдә сүзләрне дөрес әйтеп һәм җөмләләрне сәнгатьле итеп, тулысынча аңлап укыса, **«5» ле** куела.

Уку тизлеге гомуми таләпләргә туры килсә һәм текст эчтәлеге буенча укытучы сорауларына җавап бирә алса, әмма уку барышында 1-2 әйтелеш хатасы һәм сөйләмнең структур бүленешендә берничә төгәлсезлек җибәрелсә, **«4» ле** куела.

Уку тизлеге программада каралган таләпләргә туры килмәсә, текст эчтәлеге буенча укытучы сорауларына җавап биргәндә, төгәлсезлекләр җибәрелсә, дөрес әйтелешкә бәйле

һәм сөйләмнең төп структур берәмлекләренә бүлгәндә, 3-5 төгәлсезлек күзәтелсә, **«3» ле** куела. Уку күнекмәләре тиешле тизлектән шактый түбән булып, текст эчтәлеген өлешчә аңлап, 5-6 дан артык әйтелеш хатасы җибәрелсә, **«2» ле** куела.

Өйдә әзерләнеп укуны бәяләгәндә, таләпләр югарырак була.Укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләренә дөрес һәм гадел бәя бирү –шактый катлаулы мәсьәлә. Башлангыч сыйныф укучыларының өйрәнгән материалны үзләштерү дәрәҗәсе ике юнәлештә тикшерелә: *тел буенча мәгълүматлылык* (татар телендәге авазлар һәм иҗек калыплары, сүз һәм сүз төзелеше, сүз ясалышы, исем, сыйфат, сан, рәвеш, алмашлык, фигыль, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, кисәкчәләр, җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре, җыйнак һәм җәенке җөмләләр, эндәш сүзләр һ.б.); *мәдәни мәгълүматлылык* (татар сөйләм этикеты, тормыш-көнкүрешкә караган әйбер исемнәре, йолалар, милли уеннар, халык авыз иҗаты, сынлы сәнгать һ.б.).

Телдән җавап бирүне бәяләү

Башлангыч сыйныф укучыларының татарча сөйләм дәрәҗәсе төрлечә була:кайбер балалар өйдә ана телендә аралаша, икенчеләре аерым очракларда гына татарча сөйләшә, ә кайберләре татарча бөтенләй белми. Шуңа да телдән әзерлек чорында ситуатив-тематик принцип буенча татарча аралашу күнекмәләрен ныгыту һәм үстерү, тыңлап аңлау һәм сөйләүне камилләштерә башлау бурычы куела, аралашу һәм язу өчен кирәк булган сүзләр белән тулыландырыла, еш кулланыла торган грамматик формалар активлаштырыла. Бу исә бәйләнешле сөйләм күнекмәләре булдырырга ярдәм итә. Балаларның тыңлап аңлау һәм сөйләү күнекмәләре даими рәвештә тикшерелеп, бәяләнеп барырга тиеш. Бу вакыттамилли рухны чагылдырган әсәрләргә, милли уеннарга, гореф- гадәтләргә, халык авыз иҗатына һәм сөйләм этикетына аеруча зур игътибар ителә.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү өч төрле була:

1) «тулаем аңлады»;
2) «өлешчә аңлады»;
3) «аңламады».

Укучының монологик сөйләмен бәяләү

Бирелгән тема (рәсем яки ситуация) буенча хикәя төзи белсә; дөрес интонация белән, тулы, эзлекле итеп, текст эчтәлегенә үз мөнәсәбәтен, бәясен биреп сөйли алса, тупас булмаган пауза хаталары булса да, **«5» ле** куела.

Аерым паузалар, 1-2 сөйләм хатасы ясаса, укытучы тарафыннан 1-2 ачыклаучы сорау бирелсә, **«4» ле** куела.

Теманың төп эчтәлеген ачса, 4-6 сөйләм хатасы җибәрсә, укытучы тарафыннан икедән артык ачыклаучы сорау бирелсә яки укытучы ярдәменнән башка сөйләмне башлый (тәмамлый) алмаса, **«3» ле** куела.

Сөйләмдә эзлеклелек сакланмаса, паузаларда төгәлсезлекләр китсә, 6 дан артык сөйләм хатасы һәм грамматик хата ясаса, **«2» ле** куела.

Диалогик сөйләмне бәяләү

Тиешле темпта дөрес интонация белән сорау куйса, әңгәмәдәшенең сорауларына тулы җавап кайтарса, **«5» ле** куела.

Дөрес сорау биреп, үзе дә әңгәмәдәшенең соравына дөрес җавап кайтарса, ләкин сөйләм вакытында укытучы ярдәменә мохтаҗ булса, 2-3 сөйләм хатасы җибәрсә, **«4» ле** куела.

Укытучы ярдәмендә генә сорау бирсә яки җавап кайтарса, сораулар биргәндә, сүзләр һәм грамматик формалар табуда төгәлсезлекләр җибәрсә яки өйрәнгән җөмлә калыпларының бер өлешен генә үзләштерсә, 4-5 сөйләм хатасы җибәрсә, **«3» ле** куела.

Әңгәмә вакытында зур авырлык белән генә сорау бирсә, сорауларга үз көче белән җавап бирә алмаса, 6 дан артык хата җибәрсә, **«2» ле** куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә 10-11 нче сыйныфларда татар теленнән белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләү

Язма эшләрнең күләме һәм аларны бәяләү

Укучыларның тел һәм сөйләм материалын үзләштерү дәрәҗәсен яки аларның гомуми грамоталылыгын диктант, изложение, сочинение яздырып тикшереп була; сорауларга язма рәвештә җавап алу да уңай нәтиҗә бирә. Сораулар укыган әсәр, аерым текст, рәсем яки караган фильмнар буенча тәкъдим ителә. Бу очракта язма эшнең күләме һәр сыйныфның изложение күләменнән артмый. Укытучы, эшне бәяләгәндә, түбәндәге таләпләрне истә тотарга тиеш: җавапның тулы, төгәл, дөрес булуы, сөйләмнең стилистик яктан камиллеге, орфографик һәм пунк- гуацион яктан грамоталылыгы.

Сорауларга җавап язуны бәяләү

Барлык сорауларга да дөрес җавап бирелсә, **«5»** ле куела (1 сөйләм хатасы яки 1 пунктуацион хата булырга мөмкин).

Сорауларга дөрес җавап бирелсә, ләкин 2 сөйләм хатасы, 3 орфографик, 2 пунктуацион хата яки 2 сорауга җавап язганда, төгәлсезлек җибәрелсә, **«4»** лекуела.

Язма эштә сорауларга җавап бирә белү күнекмәләре сизелсә, 3 сөйләм хатасы, 4 орфографик, 5 пунктуацион хата булса, **«3»** ле куела.

Җавапларның яртысы дөрес булмаса, сөйләм хаталары 3 тән артса, 5 орфографик, 6 пунктуацион хатасы булса, **«2»** ле куела.

Язма эшләрнең күләме

Сыйныфлар	**Эш төре**			
	Сочинение	**Диктант**	**Изложение**	**Барлыгы**
10	6 (2)	4(2)	2(1)	12(5)
11	6 (2)	4(2)	2(1)	12(5)

Искәрмә. Җәя эчендә контроль характердагы эшләр саны күрсәтелде.

Диктантларның күләме һәм аларны бәяләү

Диктант – укучының гомуми грамоталылыгын тикшерү өчен уздырыла торган язма эшнең бер төре. Диктантлар өйрәтү һәм контроль төрләргә бүленә.

Контроль диктантнын күләме

Сыйныфлар	**Сүзләр саны**	
	Уку елы башында	**Уку елы ахырында**
10	125—130	130—140
11	140—145	145—150

Контроль диктант текстлары үз эченә өйрәнелгән тема яки башка темалар буенча орфограмма һәм пунктограммаларны (2-3 очрак) ала. Грамматик биремле диктант булганда, сүз саны киметелә дә ала. Контроль диктантта укучы тарафыннан төзәтүләр күп булса, билге бер баллга төшәргә мөмкин.

Контроль диктантны бәяләү

Эш пөхтә башкарылса, хатасы булмаса **«5»** ле куела (1 орфографик, 2 пунктуацион хата булырга мөмкин).

2 орфографик, 2 пунктуацион яки 1 орфографик, 4 пунктуацион хаталы эшкэ **«4»** ле куела.

4 орфографик, 4 пунктуацион яки 3 орфографик, 6 пунктуацион хаталы эшкэ **«3»** ле куела.

6 орфографик, 5 пунктуацион яки 5 орфографик, 8 пунктуацион хаталы эшкэ **«2»** ле куела.

Изложениенен күләме һәм аны бәяләү

Изложение яздыру өчен, матур әдәбият әсәрләреннән өзекләр, хикәяләр, аерым текстлар алына. Алар эчтәлеге һәм күләме ягыннан тиешле таләпләргә җавап бирергә, тәрбияви максатларны үз эченә алырга һәм бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү, камилләштерү юнәлешендә булырга тиеш. Изложение ярдәмендә укучының тема эчтәлеген ача белү осталыгы, лексик байлыгы, орфография, грамматика, пунктуация өлкәсенә караган грамоталылыгы тикшерелә. Бу вакытта яңа сүзләр һәм тәгъбирләрне аңлатырга, аларны тактага язып куярга кирәк.

Изложение текстының күләме

Сыйныф **Уку елы башы** **Уку елы ахыры**

Тексттагы сүзләр саны Язма күләме Тексттагы сүзләр саны Язма күләме

10	390-410	145-155	410-430	155-165
11	430-450	165-170	450-470	170-175

Изложениене бәяләгәндә, фикерләрнең логик эзлеклелегенә, эчтәлекнең тулы, дөрес бирелүенә, язма сөйләм теленең камиллегенә, грамоталы итеп яза алу дәрәҗәсенә игътибар ителә. Изложение һәм сочинение өчен ике билге куела: беренчесе – эчтәлек һәм сөйләмне дөрес оештыра алуга, икенчесе – грамоталылыкка.

Изложениене бәяләү

Тема тулысынча ачылган, эчтәлеге һәм стиль бердәмлеге сакланган эшкә **«5»** ле куела (1 орфографик, 2 пунктуацион яки 2 грамматик хатасы булырга мөмкин).Текстның эчтәлеге темага, нигездә, туры килсә, фикерне белдерүдә зур булмаган ялгышлар җибәрелсә, 1-2 фактик, 1-2 техник хатасы булса, 2орфографик, 2-3 пунктуацион, 1 грамматик хатасы булган эшкә **«4»** ле куела.

Язмада эчтәлек эзлекле бирелмәсә, стиль бердәмлеге сакланмаса, 3 фактик, 2-3 техник хатасы булса, 3 орфографик, 4 пунктуацион, 2 грамматик хатасы булган эшкә **«3»** ле куела.

Эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаса, язма эш планга туры килмәсә, фактик һәм техник хаталары күп булса, орфографик хаталарның саны 4 тән артса, пунктуацион хаталарның саны 5 тән, грамматик хаталар саны 3 тән артса, «**2»** ле куела.

Сочинениенең күләме һәм аны бәяләү

Иҗади эшнең бер төре буларак, сочинение – укучының язма рәвештә үти торган эше. Ул бәйләнешле сөйләм үстерү күнекмәләре булдыруда зур әһәмияткә ия.

Әдәби (хикәяләү, очерк, истәлек, хат, рецензия һ.б.), әдәби-иҗади, өйрәтү характерындагы, ирекле, рәсемнәр нигезендә үткәрелә торган һәм контроль сочинениеләр була.

Сочинение план нигезендә языла. Ике сәгать дәвамында сыйныфта язылган сочинениенең күләме түбәндәгечә булырга тиеш: 10-11 нче сыйныфларда 3,5-6 бит.

Сочинениене бәяләү

Язманың эчтәлеге темага тулысынча туры килсә, фактик ялгышлары булмаса, бай телдә, образлы итеп язылса, стиль бердәмлеге сакланса, **«5»** ле куела (1 орфографик яисә 2 пунктуацион хата булырга мөмкин).

Язманың эчтәлеге, нигездә, темага туры килсә, хикәяләүдә зур булмаган ялгышлар күзәтелсә, 1-2 фактик хата җибәрелсә, теле бай, стиль ягы камил булып, 2 орфографик, 3 пунктуацион яисә 1-2 сөйләм ялгышы булса, **«4»** ле куела.

Эчтәлекне бирүдә җитди ялгышлар, аерым фактик төгәлсезлекләр булса, хикәяләүдә эзлеклелек югалса, сүзлек байлыгы ярлы булса, стиль бердәмлеге
дөрес сакланмаган җөмләләр очраса, 3 орфографик, 4 пунктуацион яисә 3-4 сөйләм хатасы булса, **«3»** ле куела.

Язма темага туры килмичә, фактик төгәлсезлекләр күп булып, план нигезендә язылмаса, сүзлек байлыгы бик ярлы булса, текст кыска һәм бер типтагы җөмләләрдән торып, сүзләр дөрес кулланылмаса, стиль бердәмлеге сакланмаса, 5 орфографик, 8 пунктуацион яисә 4-6 сөйләм хатасы булса, **«2»** ле куела.

Рус мәктәбенең татар төркемнәрендә

татар әдәбиятыннан белем, осталык һам күнекмәләрен бәяләү 10-11нче сыйныфлар

Укучыларның ана теленнән алган белем сыйфаты даими рәвештә тикшерүгә бәйле. Татар теле дәресләрендә укучы үзе үзләштергән теоретик мәгълүматны гамәлдә куллана алырлык белем, осталык һәм күнекмәләргә ия булырга тиеш. Телһәм сөйләм күнекмәләрен дөрес бәяләү укучының тел, аралашу өлкәсенә караган мәгълүматлылыгы, гомуми белем һәм фикерләү дәрәҗәсен дә билгели. Белемне тикшерү — укытуның аерылгысыз өлеше, чөнки ул укучыларның эшчәнлеген нәтиҗәле итеп оештырырга һәм аларның укуга карата мөнәсәбәтен үзгәртергә, җаваплылыгын арттырырга ярдәм итә. Димәк, укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләрен дөрес итеп бәяләү телне аралашу коралы буларак үзләштерүне, тел турында системалы белем булдыруны күзаллый, шулай

ук ул башка милләт телен, мәдәниятен өйрәнү өчен дә мөмкинлекләр ача. Укучыларның татар теленнән белем һәм күнекмәләрен гадел итеп бәяләү – укытучы эшчәнлегенең иң мөһим

сыйфаты. Бу таләпләрнең үтәлүе белем бирүнең сыйфатын арттыруга, аны бәяләүгә якын килүне, материалны чама белән тиешле күләмдә тәкъдим итүне тәэмин итә.Мәктәптә укучыга куела торган билге телне үзләштерү дәрәҗәсен күрсәтеп кенә калмый, бәлки зур тәрбияви әһәмияткә дә ия. Шуңа күрә билгене җәза бирү чарасы буларак файдалану катгый рәвештә тыела. Билгене төшереп яки күтәреп кую да әхлакый тәрбия бирүгә җитди зыян китерә. Бары тик дөрес һәм гадел бәя генә укучыга карата уңай тәрбия чарасы булып санала ала. Укучыларның белемнәрен тикшерү укытучы тарафыннан даими рәвештә алып барыла һәм укыту эшенең аерылгысыз өлешен тәшкил итә. Ул белем, осталык һәм күнекмәләрнең формалаша баруын белү, ачыклау өчен агымдагы тикщерү, шулай ук уку елы ахырында нәтиҗә ясау максатыннан үткәрелә торган тикшерүләр формасында башкарыла. Укытучы, укучының телдән һәм язма җавапларын бәяләгәндә, билгене аңлатып куярга тиеш. Укучыларның әдәбият дәресендә алган белем, осталык һәм күнекмәләрен бәя- ләгәндә, гамәлдәге программада бирелгән тел белеменә, аралашуга һәм этнокультура өлкәсенә караган мәгълүматлылыклары да искә алына.

Уку тизлеген билгеләү һәм аны бәяләү

Уку – график рәвештә бирелгән текстны телдән сөйләмгә күчерү (кычкырып укыганда) һәм аны мәгънәви берәмлекләргә бүлүне (эчтән укыганда) үз эченә алучы сөйләм эшчәнлегенең бер төре. Уку техникасы белән текстны аңлап уку тыгыз бәйләнештә тора, һәм алар бер-берсен тулыландыралар да. Билгеле булганча, дөрес уку – әдәби әйтелеш кагыйдәләрен саклап, текстны хатасыз итеп уку. Ул балаларның әйтелеш һәм текстны аңлы рәвештә кабул итә алу күнекмәләреннән чыгып бәяләнә. Укучы аваз, иҗек һәм сүзләрне кабатламыйча, аларны төшереп калдырмыйча, урыннарын алыштырмыйча, грамматик формаларын бозмыйча һәм дөрес әйтелешкә карата куела торган иң төп таләпләргә җавап бирерлек дәрәҗәдә укыганда гына дөрес укый дип әйтә алабыз.Йөгерек уку – укыганның эчтәлеген аңлы рәвештә зиһенгә алуны тормышка ашырырга ярдәм итүче уку тизлеге. Гадәттә, кычкырып уку тизлегенең сөйләм тизлегенә туры килүе уртача уку тизлеге дип исәпләнә. Сәнгатьле уку текстның эчтәлеген аңлап, автор әйтергә теләгән фикер, хис- тойгыларны тавыш, басым һәм башка барлык фонетик чараларны дөрес кулланып укый алуны белдерә.Аңлап уку, ягъни текстның төп эчтәлеген аңлау һәм аңа карата үз карашыңныяки мөнәсәбәтеңне белдерә алу сәнгатьле укуга ирешүнең төп шарты булып тора.

Уку күнекмәләре түбәндәгечә бәяләнә:

Укучы билгеләнгән күләмдә сүзләрне дөрес әйтеп һәм җөмләләрне сәнгатьле итеп, тулысынча аңлап укыса, **«5»** ле куела.

Уку тизлеге гомуми таләпләргә туры килсә һәм текст эчтәлеге буенча укытучы сорауларына җавап бирә алса, әмма уку барышында 1-2 әйтелеш хатасы һәм сөйләмнең структур бүленешендә берничә төгәлсезлек җибәрелсә, **«4»** ле куела.

Уку тизлеге программада каралган таләпләргә туры килмәсә, текст эчтәлеге буенча укытучы сорауларына җавап биргәндә, төгәлсезлекләр җибәрелсә, дөрес әйтелешкә бәйле һәм сөйләмнең төп структур берәмлекләренә бүлгәндә, 3-5 төгәлсезлек күзәтелсә, **«3»** ле куела.

Уку күнекмәләре тиешле тизлектән шактый түбән булып, текст эчтәлеген өлешчә аңлап, 5-6 дан артык әйтелеш хатасы җибәрелсә, **«2»** ле куела.

Өйдә әзерләнеп укуны бәяләгәндә, таләпләр югарырак була.Укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләренә дөрес һәм гадел бәя бирү –шактый катлаулы мәсьәлә. Укучыларының өйрәнгән материалны үзләштерү дәрәҗәсе ике юнәлештә тикшерелә: *тел буенча мәгълүматлылык* (татар телендәге авазлар һәм иҗек калыплары, сүз һәм сүз төзелеше, сүз ясалышы, исем, сыйфат,сан, рәвеш, алмашлык, фигыль, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, кисәкчәләр, җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре, җыйнак һәм җәенке җөмләләр, эндәш

сүзләр һ.б.);*мәдәни мәгълүматлылык* (татар сөйләм этикеты, тормыш-көнкүрешкә караган әйбер исемнәре, йолалар, милли уеннар, халык авыз иҗаты, сынлы сәнгать һ.б.).

Телдән җавап бирүне бәяләү

Укучыларының татарча сөйләм дәрәҗәсе төрлечә була: кайбер балалар өйдә ана телендә аралаша, икенчеләре аерым очракларда гына татарча сөйләшә, ә кайберләре татарча бөтенләй белми. Шуңа да телдән әзерлек чорында u1089 ситуатив- тематик принцип буенча татарча аралашу күнекмәләрен ныгыту һәм үстерү,тыңлап аңлау һәм сөйләүне камилләштерә башлау бурычы куела, аралашу һәм язуөчен кирәк булган сүзләр белән тулыландырыла, еш кулланыла торган грамматик формалар активлаштырыла. Бу исә бәйләнешле сөйләм күнекмәләре булдырырга ярдәм итә. Балаларның тыңлап аңлау һәм сөйләү күнекмәләре даими рәвештә тикшерелеп, бәяләнеп барырга тиеш. Бу вакытта милли рухны чагылдырган әсәрләргә, милли уеннарга, гореф-гадәтләргә, халык авыз иҗатына һәм сөйләм этикетына аеруча зур игътибар ителә.

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү

Тыңлап аңлау күнекмәләрен бәяләү өч төрле була:

1) «тулаем аңлады»;

2) «өлешчә аңлады»;

3) «аңламады».

Укучының монологик сөйләмен бәяләү

Бирелгән тема (рәсем яки ситуация) буенча хикәя төзи белсә; дөрес интонация белән, тулы, эзлекле итеп, текст эчтәлегенә үз мөнәсәбәтен, бәясен биреп сөйлиалса, тупас булмаган пауза хаталары булса да, **«5»** ле куела.

Аерым паузалар, 1-2 сөйләм хатасы ясаса, укытучы тарафыннан 1-2 ачыклаучы сорау бирелсә, **«4»** ле куела.

Теманың төп эчтәлеген ачса, 4-6 сөйләм хатасы җибәрсә, укытучы тарафыннан икедән артык ачыклаучы сорау бирелсә яки укытучы ярдәменнән башка сөйләмне башлый (тәмамлый) алмаса, **«3»** ле куела.

Сөйләмдә эзлеклелек сакланмаса, паузаларда төгәлсезлекләр китсә, 6 дан артык сөйләм хатасы һәм грамматик хата ясаса, **«2»** ле куела.

Диалогик сөйләмне бәяләү

Тиешле темпта дөрес интонация белән сорау куйса, әңгәмәдәшенең сорауларына тулы җавап кайтарса, **«5»** ле куела.

Дөрес сорау биреп, үзе дә әңгәмәдәшенең соравына дөрес җавап кайтарса, ләкин сөйләм вакытында укытучы ярдәменә мохтаҗ булса, 2-3 сөйләм хатасы җибәрсә, **«4»** ле куела.

Укытучы ярдәмендә генә сорау бирсә яки җавап кайтарса, сораулар биргәндә,сүзләр һәм грамматик формалар табуда төгәлсезлекләр җибәрсә яки өйрәнгән җөмлә калыпларының бер өлешен генә үзләштерсә, 4-5 сөйләм хатасы җибәрсә,**3»** ле куела.

Әңгәмә вакытында зур авырлык белән генә сорау бирсә, сорауларга үз көче белән җавап бирә алмаса, 6 дан артык хата җибәрсә, **«2»** ле куела.

6.13. Нормы оценки знаний, умений и навыков учащихся по музыке

При оценивании знаний, умений и навыков учащихся по музыке следует учитывать следующее:

1. Функция оценки - учет знаний.

2. Проявление интереса (эмоциональный отклик, высказывание со своей жизненной позиции).

3. Умение пользоваться ключевыми и частными знаниями.

4. Проявление музыкальных способностей и стремление их проявить.

Отметка **«5»** ставится: если присутствует интерес (эмоциональный отклик, высказывание со своей жизненной позиции); умение пользоваться ключевыми и частными знаниями; проявление музыкальных способностей и стремление их проявить.

Отметка **«4»** ставится: если присутствует интерес (эмоциональный отклик, высказывание своей жизненной позиции); проявление музыкальных способностей и стремление их проявить; умение пользоваться ключевыми и частными знаниями.

Отметка **«3»** ставится: проявление интереса (эмоциональный отклик, высказывание своей жизненной позиции); или: в умение пользоваться ключевыми или частными знаниями; или: проявление музыкальных способностей и стремление их проявить.

Отметка **«2»** ставится: нет интереса, эмоционального отклика; неумение пользоваться ключевыми и частными знаниями; нет проявления музыкальных способностей и нет стремления их проявить.

6.14. Критерии оценки знаний и умений обучающихся по технологии

Примерный характер оценок предполагает, что при их использовании следует учитывать цели контроля успеваемости, индивидуальные особенности учащихся, содержание и характер труда. Нормы оценок теоретических знаний При устном ответе обучаемый должен использовать «технический язык», правильно применять и произносить термины.

Отметка **«5»** ставится, если обучаемый: полностью усвоил учебный материал; умеет изложить его своими словами; самостоятельно подтверждает ответ конкретными примерами; правильно и обстоятельно отвечает на дополни- тельные вопросы учителя.

Отметка **«4»** ставится, если обучаемый: в основном усвоил учебный материал; допускает незначительные ошибки при его изложении своими словами; подтверждает ответ конкретными примерами; правильно отвечает на дополнительные вопросы учителя.

Отметка **«3»** ставится, если обучаемый: не усвоил существенную часть учебного материала; допускает значительные ошибки при его изложении своими словами; затрудняется подтвердить ответ конкретными примерами; слабо отвечает на дополнительные вопросы.

Отметка «**2**» ставится, если обучаемый: почти не усвоил учебный материал; не может изложить его своими словами; не может подтвердить ответ конкретными примерами; не отвечает на большую часть дополнительных вопросов учителя.

Нормы оценок выполнения обучаемыми практических работ Учитель выставляет обучаемым отметки за выполнение практической работы, учитывая результаты наблюдения за процессом труда учащихся, качество изготовленного изделия (детали) и затраты рабочего времени.

Отметка **«5»** ставится, если обучаемым: тщательно спланирован труд и рационально организовано рабочее место; правильно выполнялись приемы труда, самостоятельно и творчески выполнялась работа; изделие изготовлено с учетом установленных требований; полностью соблюдались правила техники безопасности.

Отметка «**4**» ставится, если обучаемым: допущены незначительные недостатки в планировании труда и организации рабочего места; в основном правильно выполняются приемы труда; работа выполнялась самостоятельно; норма времени выполнена или недовыполнена 10-15 %; изделие изготовлено с незначительными отклонениями; полностью соблюдались правила техники без- опасности

. Отметка **«3»** ставится, если обучаемым: имеют место недостатки в планировании труда и организации рабочего места; отдельные приемы труда выполнялись неправильно; самостоятельность в работе была низкой; норма вре- мени недовыполнена на 15-20 %; изделие изготовлено с нарушением отдельных требований; не полностью соблюдались правила техники безопасности.

Отметка **«2»** ставится, если обучаемым: имеют место существенные недостатки в планировании труда и организации рабочего места; неправильно выполнялись многие приемы труда; самостоятельность в работе почти отсут- ствовала; норма времени недовыполнена на 20-30 %; изделие изготовлено со значительными нарушениями требований; не соблюдались многие правила техники безопасности.

Нормы оценок выполнения обучающихся графических заданий и лабораторных работ Отметка «**5**» ставится, если обучаемым: творчески планируется выпол- нение работы; самостоятельно и полностью используются знания программного материала; правильно и аккуратно

выполняется задание; умело используются справочная литература, наглядные пособия, приборы и другие средства.

Отметка «4» ставится, если обучаемым: правильно планируется выполнение работы; самостоятельно используется знания программного материала; в основном правильно и аккуратно выполняется задание; используются справочная литература, наглядные пособия, приборы и другие средства.

Отметка «3» ставится, если обучаемым: допускаются ошибки при планировании выполнения работы; не могут самостоятельно использовать значительную часть знаний программного материала; допускают ошибки и неаккуратно выполняют задание; затрудняются самостоятельно использовать справочную литературу, наглядные пособия, приборы и другие средства.

Отметка «2» ставится, если обучаемым: не могут правильно спланировать выполнение работы; не могут использовать знания программного материа- ла; допускают грубые ошибки и неаккуратно выполняют задание; не могут самостоятельно использовать справочную литературу, наглядные пособия, приборы и другие средства.

6.15 Нормы оценки знаний умений навыков по физической культуре

В пределах доступного учащиеся должны знать терминологию, правила игр, способы выполнения упражнений, уметь объяснить это своими словами. Должны уметь выполнять упражнения, предусмотренные программой и пройденные на уроках. Учащиеся должны не только знать правила и содержание игры, но и уметь играть, умело использовать в играх изученные упражнения, согласовывать свои действия с действиями товарищей. Необходимо, чтобы каждый учащийся в течение четверти получил пять - шесть оценок. При оценке успеваемости принимаются во внимание индивидуальные особенности детей: принадлежность к разным медицинским группам, уровень физического развития, последствия заболеваний и др. Оценка умений и навыков выставляется за качество выполнения упражнений. Кроме того, следует учитывать количественный показатель учащихся при выполнении учебных нормативов по бегу, прыжкам, метаниям, лыжной подготовке и т.д. Успеваемость учащихся по физической культуре оценивается по общепринятой системе.

Для всех видов физических упражнений, в том числе и игр, может быть использован следующий критерий оценок:

Оценка «5» - упражнение выполнено в соответствии с заданием, правильно, без напряжения, уверенно; в играх учащийся показал знание правил игры, умение пользоваться изученными упражнениями для быстрейшего достижения индивидуальных и коллективных целей в игре.

Оценка «4» - упражнение выполнено в соответствии с заданием, правильно, но с некоторым напряжением, недостаточно уверенно, в играх учащийся показал знание правил игры, но недостаточно уверенно умеет пользоваться изученными движениями для быстрейшего достижения результатов в игре.

Оценка «3» - упражнение выполнено правильно, но недостаточно точно, с большим напряжением, допущены незначительные ошибки; в играх учащийся показал знание лишь основных правил, но не всегда умеет пользоваться изученными движениями.

Оценка «2» - упражнение выполнено неправильно, с грубыми ошибками; в играх учащийся показал слабое знание правил, неумение пользоваться изученными упражнениями.

Оценка успеваемости за четверть выставляется на основании данных текущего учета Все оценки, поставленные учащимся в порядке индивидуального и фронтального опроса, имеют влияние на итоговую оценку за четверть. Однако преимущественное значение следует придавать выполнению основных упражнений, изучаемых в течение четверти, а не общим показателям физического развития. Оценка за год выставляется на основании четвертных оценок в соответствии с общепедагогическими требованиями.